

HØJESTERETS DOM

afsagt onsdag den 3. juni 2015

Sag 30/2014

(1. afdeling)

Jørgen Dragsdahl

(advokat René Offersen, beskikket)

mod

Bent Jensen

(advokat K.L. Németh, beskikket)

I tidligere instanser er afsagt dom af Retten i Svendborg den 2. juli 2010 og af Østre Landsrets 17. afdeling den 25. oktober 2013.

I pådømmelsen har deltaget syv dommere: Poul Søgaard, Jytte Scharling, Thomas Rørdam, Poul Dahl Jensen, Hanne Schmidt, Lars Hjortnæs og Jan Schans Christensen.

Påstande

Appellanten, Jørgen Dragsdahl, har nedlagt påstand om, at Bent Jensen skal anerkende, at følgende udsagn er fremsat med urette og kendes ubeføjede:

Udsagn 1: ”Arkiverne har vist, at Jørgen Dragsdahl var KGB-agent,” siger Bent Jensen, som beskriver resultaterne af sine arkivstudier i en artikel i denne avis.” (Jyllands-Posten, 14/1-07)

Udsagn 3: ”Dragsdahl har senere pralet af, at han fik tilkendt et ”efter danske forhold pænt beløb og en total tilbagekaldelse af alle beskyldninger fra Ekstra Bladet.” Han fik 125.000 kr. I dag kan det dokumenteres, at en stor del af oplysningerne i Ekstra Bladets artikler var sande.” (Jyllands-Posten, 14/1-07)

Udsagn 5: ”Dragsdahl indrømmede nu, at et af hans møder med føringsofficeren Vladimir Minin var blevet forlagt til Roskilde. Som grund angav han, at de to ikke havde ønsket at blive genkendt. Han oplyste ikke hvorfor.” (Jyllands-Posten, 14/1-07)

Udsagn 6: ”PET mente, at Dragsdahl i virkeligheden var gået langt længere i sit samarbejde med KGB, end han nu ville være ved. PETs formål med 1986-samtalen var at give ham en advarsel ved at afsløre, at man var vidende om hans konspirative omgang med KGB-officerer i Danmark og i udlandet.” (Jyllands-Posten, 14/1-07)

Udsagn 7: ”PETs fortrolige konklusion til eget brug lød således: ”Set med KGB-briller har D[ragsdahl]s position [...] været ualmindelig nyttig. Det er ikke uden grund, at han på et tidspunkt i Centret blev benævnt som ”nr. 1” i Danmark, men hvor meget man reelt har fået ud af denne agent, kan der kun gisnes om.” Dragsdahl var altså ifølge både KGB og PET KGB-agent.” (Jyllands-Posten, 14/1-07)

Udsagn 8: ”DIIS-udredningens billede af Dragsdahls meriter er så tilslørende, at det må betegnes som vildledende. Det hedder blot, at han var ”i PETs søgelys i kraft af sine nære kontakter til østblokkens pressefolk, såvel i Danmark som i Sovjetunionen.” [...] Men der er intet om hans konspirative omgang med KGB-føringsofficerer i Danmark og i udlandet. Og det forties, at PET karakteriserede Dragsdahl som agent. Selv om de danske efterretningstjenester via Gordijevskij fik ”en enestående indsigt” i Sovjetunionens operationer i Danmark, er hans oplysninger ikke anvendt, og han er heller ikke som Dragsdahl blevet interviewet i forbindelse med udredningen. DIIS-udrederne har set det samme materiale i PETs arkiv, som denne artikel bygger på, og må derfor vide, at PET anså Jørgen Dragsdahl for at være KGB-agent. Alligevel har man valgt at fortie dette forhold.” (Jyllands-Posten, 14/1-07)

Udsagn 9: ”Det er i øvrigt ikke kun Dragsdahl-sagen, som mildt sagt er mangelfuldt belyst i DIIS-udredningen Danmark Under Den Kolde Krig. Det samme gør sig gældende for adskillige andre af KGBs danske agenter, villige hjælpere, meddelere og samtalepartnere.” (Jyllands-Posten, 14/1-07)

Udsagn 10: ”Da jeg første gang for omkring to år siden læste de relevante dokumenter i PETs arkiv, blev jeg målløs. Ekstra Bladets påstande var i alt væsentligt sande, og Dragsdahl havde

altså på falsk grundlag fået lukket munden på bladet og endda uretmæssigt fået en stor sum penge presset ud af avisen!” (Jyllands-Posten, 19/1-07)

Udsagn 11: ”Jeg var derfor naturligvis spændt på at se, hvordan den omfattende DIIS-udredning ville behandle denne sag. Udredningen blev offentliggjort i sommeren 2005 og endnu engang blev jeg målløs: I stedet for at give en retvisende fremstilling af Dragsdahls hemmelige (konspirative i PET-jargon) møder med sine føringsofficerer i Danmark og i udlandet, er udredningen fuldkommen tavs.” (Jyllands-Posten, 19/1-07)

Udsagn 12: ”Dragsdahl er ganske vist nævnt flere gange i udredningen, men læseren bliver holdt i uvidenhed om arten af hans forhold til KGB, og det forties ganske, at både KGB og PET betegnede ham som agent.” (Jyllands-Posten, 19/1-07)

Udsagn 15: ”Jørgen Dragsdahl bedrev under Den Kolde Krig kampagnejournalistik på basis af falske dokumenter fremstillet af KGB, og dagbladet Information, hvor han var ansat, bragte falske spionanklager mod sovjetiske systemkritikere. Det var DESINFORMATION.” (Jyllands-Posten, 26/1-07)

Udsagn 16: ”Dragsdahl og Information lod altså offentligheden forstå, at der efter alt at dømme var tale om et autentisk, amerikansk dokument, og at USA stod bag marxistiske terrorbanders likvideringer og andre forbrydelser i Europa.” (Jyllands-Posten, 26/1-07)

Udsagn 21: ”Er årelange, intensive og lyssky kontakter til diverse agenter for en totalitär, fjendtlig magt at betragte som omfattet af ”privatlivets fred”?” (Jyllands-Posten, 7/2-07)

Udsagn 23: ”Han fortav sine konspirative møder med KGB-agenter på mystiske steder i Danmark og i udlandet. Han bekræftede dem først – og meget modstræbende – otte måneder senere, da han blev tilsagt af PET, og punkt for punkt måtte indrømme de forhold, tjenesten var vidende om og håndfast kunne dokumentere.” (Jyllands-Posten, 7/2-07)

Udsagn 25: ”Og min kritik af DIIS-udredningen går på, at den fortier, at PET karakteriserede Dragsdahl som ”agent”, selv om DIIS-udrederne havde kendskab til PETs vurdering. Jeg mener naturligvis heller ikke, at en PET-medarbejders vurdering er det endelige bevis for noget

som helst. Men PETs opfattelse kom jo ikke ud af den blå luft – det var en konklusion, der blev nået, efter at Dragsdahl skridt for skridt blev nødt til at vedgå en række konspiratoriske møder (som han først havde forsøgt at lyve sig fra), fordi PET var i stand til at dokumentere disse ting. Og en hovedkilde til PETs viden var, som alle ved, dobbeltagenten Oleg Gordijevskij.” (Weekendavisen, 9/2-07)

Udsagn 27: ”I det følgende vil jeg forholde mig til nogle få konkrete eksempler på JDs utrolig betændte forhold til sandheden – det der i KGB-jargon hedder desinformatsija.” (Information, 3/5-08)

Udsagn 30: ”JDs hykleri er kvalmende. Det var et skændigt makværk, som KGB ikke kunne have lavet bedre.” (Information, 3/5-08)

Udsagn 31: ”De fem eksempler er kun et mindre udvalg af JDs mangeårige desinformationsvirksomhed. Og de er ikke de værste.” (Information, 3/5-08)

Jørgen Dragsdahl har endvidere nedlagt påstand om, at Bent Jensen skal betale 200.000 kr. med procesrente fra den 6. februar 2007.

Jørgen Dragsdahl har endelig nedlagt påstand om, at Bent Jensen skal straffes med dagbøder.

Strafpåstanden angår udsagnene 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, og 25.

Indstævnte, Bent Jensen, har påstået stadfæstelse af landsrettens dom.

Anbringender

Jørgen Dragsdahl har yderligere anført bl.a., at de omhandlede udsagn hver især må anses for usande ærekrænkelser ud fra objektiverede betragtninger. Bent Jensen har ikke for Højesteret fremlagt nye beviser, der kan ændre de foregående instansers konkrete bevisbedømmelser af, at udsagnene var ærekrænkende.

En almindelig læser må forstå Bent Jensens udsagn om agentvirksomhed som sigtelser for strafbare forhold. Både Justitsministeriet og Politiets Efterretningstjeneste (PET) har i afgø-

relserne af 30. april og 6. december 2007 om Bent Jensens overtrædelse af sin tavshedspligt også lagt til grund, at udsagnene om agentvirksomhed var udsagn om strafbare forhold.

Landsrettens brede forståelse af udsagnene om desinformation er ikke i tråd med, hvad en almindelig læser må antages at forstå ved udtrykket desinformation, navnlig ikke når de ses i sammenhæng med udsagnene om agentvirksomhed og Bent Jensens anvendelse af det russiske udtryk ”dezinformasija”. Udsagnene om desinformation er ikke værdidomme i den forstand, som er fastlagt i Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols praksis.

Bent Jensen skal føre sandhedsbevis for sine udsagn, og det er ikke nok, at udsagnene har ”tilstrækkeligt faktuel grundlag”. Under alle omstændigheder var der heller ikke tilstrækkeligt faktuel grundlag for udsagnene.

En udvidet ytringsfrihed for forskere må på lige fod med, hvad der gælder for journalister, forudsætte, at forskningen er udført i overensstemmelse med de for forskere gældende normer, og at forskeren var i god tro på tidspunktet for fremsættelsen af sigtelsen. Bedømmelsen af god tro skal foretages med andre forskere som målestok, og kravene er derfor betydelige. Ved bedømmelsen af, om Bent Jensen var i god tro, kan der ikke lægges vægt på vidneforklaringerne i sagen eller de dokumenter fra PET, som Bent Jensen ikke havde adgang til på tidspunktet for fremsættelsen af de usande ærekrænkelser.

En bonus pater-historiker ville ikke have nået Bent Jensens konklusioner. PET analyserede i to omgange Jørgen Dragsdahls journalistik, og analyserne viste ingen tegn på, at han skrev for at tjene KGB's interesser. Den afhoppede KGB-officer Gordijevskijs viden var andenhåndsviden og fejlbehæftet. En bonus pater-historiker vidste, at KGB-officerers erindringer om agentrekruttering og indberetninger var misvisende og ofte overdrevne. Bent Jensen vidste endvidere, at PET som sin konklusion mente, at Jørgen Dragsdahl ikke havde overtrådt straffelovens § 108. En bonus pater-historiker ville efter den sproglige og faglige kvalitet af dokumenterne fra PET have forstået, at agentbetegnelserne i dokumenterne ikke var udtryk for institutionelle vurderinger fra efterretningstjenestens side, men måtte være sagsbehandlernes personlige opfattelser under efterforskningen. Dette underbygges af, at hverken PET-kommisjonen eller DIIS-udrederne nåede samme konklusioner som Bent Jensen.

De ærekrænkende sigtelser for agentvirksomhed er fremsat i strid med god forskningsskik, allerede fordi udsagnene er fremsat i strid med det pålæg om tavshedspligt, som Bent Jensen havde tiltrådt som vilkår for at få adgang til PET's arkiver. Det er en skærpene omstændighed, at Bent Jensen efter at have modtaget kritik fra PET fortsatte med at udbrede usande sigtelser mod Jørgen Dragsdahl om agentvirksomhed.

De ærekrænkende sigtelser er ikke fremsat i anerkendte videnskabelige publikationer med de hermed forbundne reviews, og sigtelserne hviler heller ikke på publicerede videnskabelige artikler. Bent Jensens subjektive sprogbrug i artiklerne bærer ikke præg af, at udsagnene er udtryk for afrapportering af forskningsresultater. De ærekrænkende sigtelser er fremsat i strid med god forskningsskik, fordi Bent Jensen i artiklerne fejlfortolkede og fordrejede sine kilder, ligesom hans personlige holdninger og synspunkter præsenteredes på måder, hvor det er vanskeligt at adskille dem fra tilsyneladende videnskabeligt funderede argumenter. Artiklerne er ensidige og tendentiøse og tørlagt for nuancerede betragtninger om Jørgen Dragsdahl.

Der er tale om alvorlige sigtelser, der har haft negative konsekvenser for Jørgen Dragsdahls virke som journalist.

Bent Jensen har yderligere anført bl.a., at han på intet tidspunkt har fremført udsagn om, at Jørgen Dragsdahl har handlet strafbart. Han kan ikke hæfte for, at medieomtalen efterlod et billede af, at han havde beskyldt Jørgen Dragsdahl for noget strafbart. At mange medier, kommentatorer mv. uden tilstrækkelige forudsætninger ikke skelner indflydelsesagenter fra andre agenter endsige spioner, ændrer ikke på meningsindholdet i det, han faktisk har sagt. Han kan ikke hæfte for andet end det, han har skrevet, som er i overensstemmelse med de faktiske forhold. Det er endvidere uden betydning for sagen, at der i sin tid ikke blev rejst tiltale mod Jørgen Dragsdahl.

Han har anvendt udtrykket "desinformation" i dets brede betydning, dvs. som udbredelse af enhver art af vildledende oplysninger, herunder falske og forfalskede dokumenter. Han kan ikke hæfte for, hvad almindelige mennesker og medier forstår ved desinformation, men alene for det betydningsindhold, udtrykket har i hans konkrete udtalelser. Han kan heller ikke hæfte for, hvad han refereres for uden at have fået det forelagt til godkendelse. Han har ikke hævdet, at Jørgen Dragsdahl var bevidst om den rolle, KGB havde tillagt ham, men alene konstateret,

at Jørgen Dragsdahl de facto formidlede oplysninger, der ud fra en objektiv betragtning var urigtige eller vildledende, og som tjente KGB's interesser.

Han har ført tilstrækkeligt sandhedsbevis for sine udtalelsers korrekthed. Der er ført sandhedsbevis for, at det fremgår af papirerne fra PET, at Jørgen Dragsdahl var KGB-indflydelsesagent i henhold til KGB's klassifikation. Endvidere er der ført bevis for, at Jørgen Dragsdahl faktisk var KGB-indflydelsesagent. Han har foretaget den kontrol af oplysningernes materielle rigtighed, som kan forlanges. Det er ikke korrekt, at den afhoppede KGB-officer Gordijevskijs viden var andenhandsviden. Gordijevskij har oplyst, at han har set de relevante rapporter og har talt med Jørgen Dragsdahls kontaktpersoner i KGB. Gordijevskijs troværdighed er betydelig, og han nød respekt hos både PET og de øvrige vestlige efterretningstjenester. Ud over Gordijevskij har to andre tidligere KGB-officerer betegnet Jørgen Dragsdahl som KGB-påvirkningsagent. Hverken PET-kommissionens beretning eller DIIS-rapporten er udtømmende med hensyn til de forhold og problemstillinger, de behandler.

Det er uden betydning for vurderingen af et sandhedsbevis, om beviset først føres efterfølgende. Han havde i øvrigt, allerede da han fremsatte sine udtalelser, tilstrækkeligt faktisk grundlag for udtalelserne, eller var i hvert fald i god tro med hensyn til, at de var retvisende i forhold til kildematerialet. Udtalelserne er derfor straffri efter straffelovens § 269, stk. 1, og straffen bør i al fald bortfalde efter straffelovens § 269, stk. 2.

Vurderingen af, hvad der med rimelighed kan kaldes "desinformation", bevæger sig langt ind i politiske vurderinger, som det ikke er juridiske dommers opgave at kaste sig ud i. Når det drejer sig om forskningsresultater, må der i al fald kræves en eller anden grad af sandsynliggørelse af åbenlyse fejlvurderinger for, at historikeren kan afkræves juridisk regnskabsførelse i en injuriersag for sit arbejdes lødighed.

Frifindelsen af ham behøver ikke at blive støttet på Den Europæiske Menneskerettighedskonvention, men kan støttes på straffeloven alene. Konventionens beskyttelse omfatter dog også et tilfælde som denne sag, og konventionen nødvendiggør, at han frifindes. Det følger af Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols praksis efter konventionens artikel 10, at personer, som selv har bragt sig i fokus i en yderst kontroversiel positur i samfundsdebatten, må tåle en ganske karsk omtale, og at der i relation til væsentlige samfundsspørgsmål og i relation til

politiske aktører – som Jørgen Dragsdahl i realiteten var – generelt set er en særlig vid ytringsfrihed. Bent Jensen er som bidragyder til et dagblad omfattet af journalistens rettigheder efter konventionen. Det er i praksis umuligt at skelne mellem en rolle som journalist og en rolle som forsker. Professorer har efter universitetsloven endvidere en formel forpligtelse til at delagtiggøre den bredere offentlighed i deres fund. I det konkrete tilfælde var han yderligere forpligtet i henhold til den konkrete forskningsopgave, han var blevet pålagt af Folketinget.

Hans forskning, som ligger til grund for de omtvistede udtalelser, er udført i overensstemmelse med de normer, der gælder for historisk forskning. Han var som forsker i særdeles god tro, da han på grundlag af de kilder, han havde adgang til, efter mange måneders arbejde nåede frem til de forskningsresultater, som han offentliggjorde i artiklen i Jyllands-Posten i januar 2007. Hans udsagn rummer oplysninger om forskningsresultaterne, og de har i øvrigt den form, der er nødvendig i pressen.

Supplerende sagsfremstilling

Avisartikler

I en artikel af journalisterne John Hansen, Jette Elbæk Maressa og Sanne Gram, offentliggjort i Jyllands-Posten den 14. januar 2007, hedder det:

”Den Kolde Krig: Historieprofessor Bent Jensen har som den første gennemgået Politiets Efterretningstjenestes dokumenter om journalist Jørgen Dragsdahl: Han var agent for KGB, konkluderer professoren. Dragsdahl erkender betænkelig nærkontakt med KGB, men afviser agentanklage og beskylder Bent Jensen for fusk.

Journalist Jørgen Dragsdahl var agent for Sovjetunionens efterretningstjeneste, KGB, i 1970erne og 1980erne. Så værdifuld på den anden side af jerntæppet, at KGBs hovedkvarter i Moskva kaldte Dragsdahl for nr. 1 i Danmark.

Det er historikeren, professor ved Syddansk Universitet Bent Jensens konklusion, efter at han som den første har haft adgang til dokumenter om Dragsdahl-sagen i PETs arkiver.

”Arkiverne har vist, at Jørgen Dragsdahl var KGB-agent,” siger Bent Jensen, som beskriver resultaterne af sine arkivstudier i en artikel i denne avis.

Dragsdahl: Hævntogt

Jørgen Dragsdahl siger, at Bent Jensen forvansker og misbruger informationer. ”Det er ikke forskning det er et hævntogt,” mener han.

I et interview med Morgenavisen Jyllands-Posten erkender Dragsdahl at have været i kompromitterende kontakt med KGB-agenter i årene 1982-1984. Men formålet var alene et forsøg på at få Dragsdahls daværende hustru, som var sovjetborger, ud af landet. Agentvirksomhed var der aldrig tale om, siger han.

Erstatning for spion-anklage

Anklager mod Jørgen Dragsdahl blev allerede i 1992 fremsat af Ekstra Bladet, som beskyldte ham for at være betalt spion for Sovjetunionen.

Dragsdahl stævnedes avisen for bagvaskelse, og sagen endte i december 1994 med et forlig, hvor Ekstra Bladet trak beskyldningerne tilbage, beklagede, og betalte en betydelig erstatning til Dragsdahl.

PET-dokumenterne, som bygger på PETs samtaler med Dragsdahl i 1985 og 1986, viser, at Jørgen Dragsdahls kontakter til KGB var mere omfattende og af mere usædvanlig karakter, end det dengang kom frem.

PETs daværende chef, nuværende rigsadvokat Henning Fode, vil ikke kommentere, om PET anså Dragsdahl for agent, og hvorfor der ikke blev rejst sigtelse mod ham:

”Det ligger 20 år tilbage, og sagen er i mine øjne lukket,” siger han.

Nuværende PET-chef Lars Findsen har efter flere dages betænkningstid valgt ikke at svare på de samme spørgsmål.

I et skriftligt svar fra PET lørdag eftermiddag hedder det blot:

”I overensstemmelse med normal praksis kommenterer PET ikke evt. konkrete sager, herunder sager som måtte have været under behandling tilbage i 1980erne.”

PET-dokumenterne om bl.a. Jørgen Dragsdahl blev gjort tilgængelige i forbindelse med Dansk Institut for Internationale Studiers undersøgelse Danmark under Den Kolde Krig, som blev afsluttet i 2005. Et flertal i Folketinget vedtog, at dokumenterne også skulle gøres tilgængelige for andre forskere. Bent Jensens artikel i Jyllands-Posten i dag er et resultat af denne beslutning, som ifølge Jørgen Dragsdahl var ”ugennemtænkt”.

Dragsdahl i fortrolighed

”Det ryster den fundamentale tillid mellem borgere og politi, når man offentliggør ting, som jeg har sagt i fortrolighed, efter at jeg selv havde henvendt mig til PET. Det giver PET i dag et alvorligt problem i krigen mod terror,” mener Dragsdahl.

PET-chef Lars Findsens svar på denne kritik var at lade sin efterretningstjeneste sende en skriftlig gennemgang af reglerne for forskeres adgang til PET-arkiverne.”

Bent Jensens artikel, De kaldte ham nr. 1, offentliggjort i Jyllands-Posten den 14. januar 2007, lyder i sin helhed:

”Den 5. januar 1992 hævdede Ekstra Bladet, at udenrigsredaktør på dagbladet Information, Jørgen Dragsdahl, havde været KGB-spion. Den afhoppede, tidligere KGB-officer Oleg Gordijevskij var hovedkilden til bladets påstand, men det hed i artiklen, at Gordijevskijs oplysninger var blevet ”bekræftet andre steder,” og at både den britiske og den danske efterretningstjeneste var i besiddelse af oplysningerne. Dragsdahl skulle ifølge bladet i begyndelsen af 1980erne have holdt konspiratoriske møder med KGB-officerer bl.a. i Budapest og Wien og fået penge for sit arbejde. Artiklerne var konkrete og detaljerede med hensyn til mødesteder og navne på sovjetiske føringsofficerer. Ud over Gordijevskijs udsagn blev der ikke fremlagt dokumentation for oplysningerne. Bladet synes at have forventet, at Dragsdahl efter afsløringen ville vedgå sit samarbejde med KGB.

Dagen efter spurgte Ekstra Bladet kriminalinspektør Per Larsen i PET, hvorfor der aldrig var blevet rejst straffesag mod Dragsdahl et spørgsmål, der indebar, at PET havde kendskab til KGB-forbindelserne. Det bekræftede Per Larsen ved at sige, at PET med interesse læste Ekstra Bladets artikler for at se, om der kom nye oplysninger frem, ”som kan få os til at efterforske videre.” PET havde altså efterforsket redaktøren og hans virksomhed. Kriminalinspektøren kom med en interessant tilføjelse: Justitsminister Ole Espersen havde i 1982 givet en detaljeret redegørelse for, hvorfor der ikke blev rejst straffesag mod forfatteren Arne Herløv Petersen. Han ville henvise til denne redegørelses generelle juridiske betragtninger.

Ole Espersen havde i 1982 i anledning af politiets sigtelse mod Herløv Petersen for bistand til fremmed efterretningstjeneste (KGB) erklæret, at ganske vist var Herløv Petersen skyldig (”har udvist forhold, som i princippet falder ind under beskrivelsen i straffelovens paragraf 108”), men at danske interesser ikke var skadet i en sådan grad, at der var ”fuld tilstrækkelig anledning” til at rejse tiltale. PET opfattede denne beslutning som politisk sabotage af tjenestens indsats. Per Larsen var med sin henvisning til denne erklæring meget tæt på at sige, at det også skyldtes politiske hensyn, når der heller ikke var blevet rejst straffesag mod Dragsdahl. Bladets overskrift på interviewet lød da også: ”Minister lod Dragsdahl slippe.” Og artiklen sluttede således: ”Ekstra Bladet er vidende om, at sagen om Jørgen Dragsdahl har været forelagt justitsministeren og regeringen til afgørelse, og alt tyder således på, at det gik ham som Arne Herløv Petersen.” Samme version kunne man læse i Jyllands-Posten: PET havde en omfattende sagsmappe om Dragsdahl, men da Ninn-Hansen fik den forelagt i sensommeren 1985 efter at Gordijevskij var bragt i sikkerhed i England valgte han af politiske grunde at arkivere sagen.

Jørgen Dragsdahl havde under Den kolde Krigs sidste og afgørende fase været meget aktiv både som journalist og fredsaktivist med tætte kontakter til medarbejdere på den sovjetiske ambassade og det sovjetiske nyhedsbureau APN (Novosti) siden 1970erne. Han havde i talrige artikler og i stærke vendinger kritiseret USA, NATO og den danske sikkerhedspolitik. Ifølge Forsvarets Efterretningstjeneste havde han i 1979 bragt en artikelserie med udgangspunkt i falske dokumenter og med det formål at mistænkeliggøre USA. (1) Hans synspunkter havde haft stor indflydelse på ledende socialdemokrater som Kjeld Olesen og Lasse Budtz. Dragsdahl havde også tætte forbindelser til ledende politikere fra Socialistisk Folkeparti, bl.a. Gert Petersen og Margrethe Auken.

Ekstra Bladets beskyldninger vakte voldsomt røre, ikke mindst i journalistkredse. Information, der tidligere havde benyttet Oleg Gordijevskij som sandhedsvidne, forsøgte nu at uskadeliggøre den tidligere KGB-officer. Chefredaktør Lasse Ellegaard stemplede Gordijevskij som landsforræder, og en af bladets medarbejdere, kaldte ham "en kriminel russer" og "en landsforræderisk opportunist." Berlingske Tidende tog også aktivt del i bestræbelserne på at neutralisere både Gordijevskij og Ekstra Bladet ved at bringe et manipuleret interview med Gordijevskij, hvori denne angiveligt fordømte Ekstra Bladets anvendelse af hans oplysninger. Informations tidligere chefredaktør Torben Krogh kom Dragsdahl til undsætning ved at hævde, at enhver redaktør kunne stemples som indflydelsesagent, fordi det hørte med til jobbet at lade sig bespise af udenlandske diplomater. Krogh mente, at han selv havde fået "et usædvanligt godt indblik i de overvejelser og motiver," der prægede Kremles politik. Hverken Krogh eller andre KGB-kontaktpersoner har dog kunnet påvise en eneste lille oplysning som resultat af kontakterne. Oplysningerne gik den anden vej.

Dragsdahl reagerede ved at udsende en erklæring den 5. januar: "På eget initiativ optog jeg tidligt i 1985 forbindelse med Politiets Efterretningstjeneste efter en række ubehagelige oplevelser [...] Under møder i Politiets Efterretningstjeneste har jeg dengang detaljeret beskrevet kontakter med formodede KGB-folk. Dette skete før dobbeltagenten Oleg Gordijevskijs flugt til Vesten i sommeren 1985. I 1986 gjorde Politiets Efterretningstjeneste mig opmærksom på samtlige Gordijevskijs påstande, og jeg besvarede en række spørgsmål." I erklæringen afviste han at have mødt KGB-officeren Mikhail Ljubimov i Budapest, som påstået af Ekstra Bladet. Han afviste ligeledes at have modtaget penge fra KGB.

Dagen efter bragte B.T. et interview med Ole Espersen om sagen. Den tidligere justitsministers reaktion på beskyldningerne mod Informations redaktør var: "Det har jeg aldrig hørt om." Ifølge Ole Espersen ville han være blevet informeret om det af PET, "hvis man havde haft mistanke om, at Dragsdahl var indblandet i noget." I stedet rettede Espersen skytset mod Gordijevskij. Espersen, der ifølge Gordijevskijs oplysninger selv havde haft KGB-kontakter, gav ikke meget for "dobbeltagenter i tredje potens. Han [Gordijevskij] forsøger kun at tjene penge." Også ved flere andre lejligheder har Ole Espersen stemplet Gordijevskij som upålidelig og drevet af udsigten til at tjene penge. Hvis Espersen virkelig ikke var klar over, at PET mistænkte Dragsdahl for at være KGB-agent, var han dårligt underrettet.

En af Dragsdahls beundrere, tidligere udenrigsminister Kjeld Olesen, sagde, at han var både overrasket og skuffet over Ekstra Bladets oplysninger. Han var "dybt imponeret" af Dragsdahls viden, og det var en meget sørgelig historie, hvis den var sand. Lasse Budtz udtalte, at han ikke troede på beskyldningerne mod Dragsdahl. Juristen Jørn Vestergaard gjorde i Information gældende, at "spionageparagrafferne" i straffeloven ikke var relevante, når det drejede sig om indflydelsesagenters virksomhed. § 107 handlede om spionage i egentlig forstand, og § 108 om bistand til fremmed efterretningsvæsen omfattede kun videregivelse af oplysninger til udenlandske tjenester. Anvendelse af oplysninger fra fremmede tjenester var derimod ikke ulovligt. Det var heller ikke strafbart, hvis en indflydelsesagent modtog penge af sin føringsofficer (men beløbet skal vel anføres i selvangivelsen under indtægter?). De påståede kontakter mellem Dragsdahl og KGB kunne efter det hidtil oplyste godt have været ganske legitime.

En tidligere medarbejder ved Information, Anker Randsholt, skar imidlertid igennem alle udflugterne med disse ord, som også rammer alle de andre KGB-kontakter: "Information har fået et troværdighedsproblem. I den forbindelse er det ligegyldigt, om Jørgen Dragsdahl kun var en almindelig "nyttig idiot" som så mange andre, eller han også opnåede lidt "egennytte" i den forbindelse. Hovedsagen er, at hvad han skrev i de afgørende år var til fordel for Kreml-propagandaen imod de demokratiske landes forsvar, og at han i den forbindelse i større eller mindre udstrækning har brugt oplysninger fra agenten i Sovjetunionens ambassade. Havde læserne haft anelse om denne forbindelse, ville deres vurdering af stoffets værdi afgjort have været anderledes - bortset fra betonhovedernes."

Dragsdahls erklæring efter afsløringerne indeholdt langt fra hele sandheden. Dragsdahl beskrev ikke over for PET "detaljeret" sine tætte kontakter med KGB-folk. Han fortalte således ikke om sine konspirative møder i Danmark og i udlandet i de foregående år. Hans offentlige erklæring efter Ekstra Bladets oplysninger var vildledende. Han var af PET blevet foreholdt en række præcise oplysninger om disse ting og han måtte tilstå dem alle. De to møder i udlandet, som PET havde kendskab til med Gordijevskij som kilde, og som Dragsdahl måtte vedgå, fandt sted i Wien, hvor i øvrigt også den norske spion Arne Treholt mødtes med sin KGB-føringsofficer.

Dragsdahl har senere pralet af, at han fik tilkendt et "efter danske forhold pænt beløb og en total tilbagekaldelse af alle beskyldninger fra Ekstra Bladet." Han fik 125.000 kr. I dag kan det dokumenteres, at en stor del af oplysningerne i Ekstra Bladets artikler var sande. Når Ekstra Bladet dengang blev nødt til at tilbagekalde sandfærdige oplysninger om Dragsdahl, skyldtes det, at avisen ikke kunne få danske myndigheders konkret justitsminister Erling Olsens hjælp til at få adgang til den eksisterende dokumentation i PETs arkiv. Bladet gjorde i 1992 gældende, at Gordijevskijs oplysninger kunne verificeres i PETs arkiv. Erling Olsen må have vidst, at det var rigtigt. Alligevel ønskede han ikke sandheden frem.

Dragsdahl har selv givet udtryk for, at han "ser frem til, at historikere får adgang til primære kilder, så diverse myter kan blive afkræftet." Her følger afkræftelsen af den myte, Dragsdahl selv har kunnet fremstille i kraft af de lukkede arkiver.

Oleg Gordijevskij, der gjorde tjeneste i Danmark som KGB-officer i perioderne 1966-1970 og 1972-1978, forsynede PET med en mængde oplysninger om KGBs virksomhed i Danmark. Ifølge DIIS-udredningen fik PET "en enestående indsigt i KGBs politiske arbejde i Danmark," herunder de såkaldt "aktive foranstaltninger." I kraft af sin position som ledende officer på KGBs politiske linje kunne Gordijevskij informere PET om KGBs danske kontakter og deres anvendelse i bl.a. påvirkningsoperationer på det politiske område. Gordijevskij havde ligeledes været i stand til at afsløre en lang række af KGBs samarbejdspartnere lige fra egentlige agenter og til officielle kontakter. (2)

Gordijevskij har sagt, at Dragsdahl blev anvendt til "aktive foranstaltninger" dvs. påvirkning af den offentlige mening. (3) KGB var ifølge Gordijevskij interesseret i Dragsdahl på grund af dennes stærkt anti-amerikanske holdninger. Dragsdahl kaldte bl.a. præ-

sident Reagan "et lallende fjols," og han beskyldte Jyllands-Posten for at svigte den journalistiske uafhængighed ved at "plapre løs med NATOs seneste påfund." KGB-officeren Ljubimov har fortalt, at han satte pris på Dragsdahls artikler, fordi de var venstreorienterede og grundige, og at han mødtes med Dragsdahl på ambassaden og på restauranter, hvor han tog godt for sig af de våde varer. Men der var angiveligt ingen hemmelige møder uden for København. (4) De sovjetiske agenter stod på pinde for den danske journalist, når han ønskede artikler på russisk oversat til dansk i en fart. Og de arrangerede gratis rejser og indbød Dragsdahl til møder og foranstaltninger i Sovjetunionen i lange baner.

Ifølge DIIS-udredningen kom Dragsdahl en trængt socialdemokratisk regering og udenrigsminister Kjeld Olesen til undsætning i sommeren 1980 ved at kalde det negativt ladede udtryk "danmarkisering" (om Socialdemokratiets nye, NATO-kritiske holdning) "en ærefuld betegnelse" et udtryk Kjeld Olesen tog til sig. Dragsdahl inspirerede Gert Petersen til at få afholdt en forespørgselsdebat i Folketinget om "NATOs oprustning." Senere tog Dragsdahl sammen med forfatteren Erik Knudsen initiativ til at indsamle penge til store annoncer i Politiken og Information om, at Danmark skulle sige nej til NATOs dobbeltbeslutning. Ved denne tid lavede Dragsdahl også store NATO-kritiske interviews med bl.a. Lasse Budtz og Kjeld Olesen. Udredningen gør også opmærksom på, at Dragsdahl kaldte præsident Reagans strategiske forsvarsinitiativ (SDI) i 1983 "en offensiv trussel" mod Sovjetunionen, og at han senere agiterede for, at Danmark burde afvise amerikanske krigsskibe, der kunne medbringe atomvåben, da de udgjorde en krigstrussel. (5)

I et konkluderende kapitel om de danske efterretningstjenesters vurdering af østlandenes påvirkning af den offentlige mening i Danmark skriver DIIS-udrederne, at "journalisten Jørgen Dragsdahl var i PETs søgelys i kraft af sine nære kontakter til østblokkens pressefolk, såvel i Danmark som i Sovjetunionen, og sin rolle som meningsdanner." (6)

Som nævnt har Dragsdahl erklæret, at han i 1985 "efter en række ubehagelige oplevelser" på eget initiativ henvendte sig til PET. Hen over sommeren fører efterretningstjenesten en række samtaler med Dragsdahl.

Samtalerne, der ikke havde karakter af forhør, kan ses som en advarsel fra PET til Dragsdahl om at afbryde forbindelsen til KGB. PET fortalte imidlertid ikke i 1985 Dragsdahl, hvor meget man faktisk vidste om hans konspirative omgang med KGB-officerer.

Mens PET førte sine opklarende samtaler med Dragsdahl, lod Ole Espersen offentligt høre fra sig. I juli 1985 skrev han en artikel i Politiken, som kan ses som en advarsel til PET og regeringen om ikke at rejse sigtelse mod Dragsdahl. Den tidligere justitsminister gjorde opmærksom på, at den socialdemokratiske regering i 1982 havde undladt at rejse tiltale mod Herløv Petersen for handlinger, som efter regeringens opfattelse faldt ind under den såkaldt milde spionparagraf, § 108. Espersen kritiserede nu PET for ikke at have grebet ind på et tidligere tidspunkt. PET havde ofret et mistænkt menneske for at kunne afsløre den mistænkte "agents" forbindelsesnet. Både PET og regeringen har givetvis nærlæst Espersens artikel og herunder bemærket gåseøjnene omkring ordet agent. For PET ville det være ubehageligt, hvis man endnu engang skulle komme i den

situation, at man ønskede en mistænkt indflydelsesagent tiltalt for derpå af politiske årsager at blive underløbet af regeringen.

På det tidspunkt havde PET for længst fundet ud af, at Dragsdahl gennemførte konspirative møder med en KGB-officer i Danmark. Det fremgår af PETs papirer, at man allerede i 1982 havde opdaget, at KGB-agenten Vjateslav Katerinkin regelmæssigt mødtes hemmeligt uden for København med en ukendt person. Da Katerinkin meget professionelt var i stand til at "afryste" PETs observatører, måtte kontaktpersonen ifølge PET være en agent. I marts 1983 lykkedes afrystningen ikke, og kontaktpersonen blev identificeret som Jørgen Dragsdahl. Han gennemførte et konspirativt møde med sin føringsofficer først på Farum station og derpå i et tog på strækningen Farum-København.

Tre måneder senere, i juni 1983, skulle et nyt møde finde sted. Dragsdahl tog regionaltoget fra København til Holbæk og var på vejen til toget meget opmærksom på sine omgivelser, vendte sig flere gange om og kiggede bagud. I Holbæk var han igen meget opmærksom på sine omgivelser og spejdede omkring ved et værtshus, en parkeringsplads og på stationen. Efter to timers forgæves venten kørte han tilbage til København. KGB-officeren dukkede ikke op. En uge senere var han til frokost på den sovjetiske ambassade. Mod sædvane kørte hans føringsofficer ikke hjem fra ambassaden til frokost denne dag. Senest i oktober 1983 var "Dragsdahl-sagen" kendt på højeste niveau i regeringsapparatet.

I marts 1986 blev Dragsdahl imidlertid tilsagt til en ny samtale med PETs chef, der ønskede at konfrontere ham med nye oplysninger, som Oleg Gordijevskij havde givet om Dragsdahls forbindelser "med dybt konspirative elementer" til en række medarbejdere ved KGB-residenturet i København. PET ville nu også røbe, at man for længst selv havde afsløret Dragsdahls lyssky møder. Ved ankomsten til mødet med PET i marts 1986 var Dragsdahl ifølge mødereferatet tydeligt nervøs. Han forsøgte at tænde en cigaret i den forkerte ende, og han talte med lav, usikker stemme. Han fik at vide, at PET i forbindelse med Oleg Gordijevskijs afhøring havde fået oplysninger om hans KGB-forbindelser. Disse oplysninger ville man gerne drøfte nærmere og sammenholde med sidste års samtaler om diverse sovjetiske diplomaters aktiviteter.

Dragsdahl indrømmede nu, at et af hans møder med føringsofficeren Vladimir Minin var blevet forlagt til Roskilde. Som grund angav han, at de to ikke havde ønsket at blive genkendt. Han oplyste ikke hvorfor. Senere indrømmede han også, at han i sin tid som korrespondent i USA 1980-1981 havde mødtes med Vladimir Minin i Wien. Når mødet fandt sted dér, skyldtes det angiveligt, at han af skattemæssige årsager ikke kunne vise sig i Danmark. Mødets formål havde ifølge Dragsdahl blot været at holde forbindelsen ved lige og at udveksle almindelige politiske synspunkter. Da PET foreholdt ham oplysningen fra Gordijevskij om endnu et møde i Wien i efteråret 1982, måtte Dragsdahl også bekræfte dette. På det tidspunkt havde Minin forladt Danmark, og PET mente, at det lød noget flot, at KGB ville ofre penge på at sende en officer fra Moskva til Wien blot for at holde kontakten ved lige med en person, der nu opholdt sig i USA.

Da PET foreholdt Dragsdahl, at hans forbindelse til KGB-officererne i Danmark havde været konspirative, hævdede han først, at kontakterne udelukkende var baseret på restaurantbesøg. Da PET derpå afslørede kendskabet til mødet på Farum station, måtte

han indrømme, at han ved nogle lejligheder havde mødtes med Katerinkin under ”mærkelige omstændigheder.” Hvorfor oplyste han ikke. Derpå fortalte PET om iagttagelserne af rejsen i S-toget, om Dragsdahls medbragte avis, som syv gange skiftede hænder mellem ham og KGB-officeren, og om Katerinkins forsvinden uden at sige farvel, da en fremmed satte sig ved siden af dem. Hertil havde Dragsdahl ingen kommentarer. Derimod ville han gerne vide, om KGB betragtede deres arbejde med ham som en succes. PET vejede svaret på en guldvægt: Umiddelbart kunne det se ud til, at KGB mente, at det var lykkedes at få Dragsdahl til at samarbejde som påvirkningsagent. Dragsdahls svar var, at KGBs bestræbelser i så fald var spildte. Ingen behøvede nemlig at overbevise ham om Sovjetunionens synspunkter. Han kunne i forvejen følge dem et langt stykke. Afslutningsvis underholdt han selvsikkert PET med sine vurderinger af Arne Treholt- og Arne Herløv Petersen-sagerne: I begge tilfælde overvurderede man efter hans mening deres betydning.

Der var ikke hverken i 1985 eller i 1986 tale om egentlige forhør af Dragsdahl, som heller ikke var sigtet for noget. På intet tidspunkt borede PET i Dragsdahls usikre fremstilling af begivenhederne.

Selv om der var tale om en meget blød afhøring, vedgik Dragsdahl alle Gordijevskijs oplysninger med undtagelse af oplysningen om pengene, han skulle have fået i USA. Han gled imidlertid af, når det drejede sig om indholdet af møderne med skiftende KGB-officerer ved at hævde, at han intet kunne huske. PET mente, at Dragsdahl i virkeligheden var gået langt længere i sit samarbejde med KGB, end han nu ville være ved. PETs formål med 1986-samtalen var at give ham en advarsel ved at afsløre, at man var vidende om hans konspirative omgang med KGB-officerer i Danmark og i udlandet.

PETs fortrolige konklusion til eget brug lød således: ”Set med KGB-briller har D[ragsdahl]s position [...] været ualmindelig nyttig. Det er ikke uden grund, at han på et tidspunkt i Centret blev benævnt som ”nr. 1” i Danmark, men hvor meget man reelt har fået ud af denne agent, kan der kun gisnes om.” Dragsdahl var altså ifølge både KGB og PET KGB-agent.

DIIS-udredningens billede af Dragsdahls meriter er så tilslørende, at det må betegnes som vildledende. Det hedder blot, at han var ”i PETs søgelys i kraft af sine nære kontakter til østblokkens pressefolk, såvel i Danmark som i Sovjetunionen.” (7) Men der er intet om hans konspirative omgang med KGB-føringsofficerer i Danmark og i udlandet. Og det forties, at PET karakteriserede Dragsdahl som agent. Selv om de danske efterretningstjenester via Gordijevskij fik ”en enestående indsigt” i Sovjetunionens operationer i Danmark, er hans oplysninger ikke anvendt, og han er heller ikke som Dragsdahl blevet interviewet i forbindelse med udredningen. DIIS-udrederne har set det samme materiale i PETs arkiv, som denne artikel bygger på, og må derfor vide, at PET anså Jørgen Dragsdahl for at være KGB-agent. Alligevel har man valgt at fortie dette forhold.

Det er i øvrigt ikke kun Dragsdahl-sagen, som mildt sagt er mangelfuldt belyst i DIIS-udredningen Danmark under Den Kolde Krig. Det samme gør sig gældende for adskillige andre af KGBs danske agenter, villige hjælpere, meddelere og samtalepartnere.

Noter:

- 1) DIIS-udredningen bind. 3, s. 363-364
- 2) DIIS-udredningen bd. 2, s. 432, bd. 3, s. 418-419 og bd. 4, s. 60
- 3) Gordijevskij til forf. 29.8.2005
- 4) Information 25.1.1992
- 5) DIIS-udredningen bd. 3, s. 94, 109, 134 og 176
- 6) DIIS-udredningen bd. 3, s. 363-364
- 7) DIIS-udredningen bd. 3, s. 363-364"

Bent Jensens kronik, Mens jeg venter på politiet, offentliggjort i Jyllands-Posten den 19. januar 2007, lyder i sin helhed:

"Tre gange tidligere havde statslige instanser og politiske hensyn forhindret, at Jørgen Dragsdahls meriter blev offentligt belyst. Det skulle ikke lykkes en fjerde gang, skriver Bent Jensen.

Fredag aften i sidste uge fik jeg et telefonopkald fra PET. Jeg sad nede i kælderen til et gammelt hus oppe i de liguriske alper og forsøgte at få fyret til at fungere, for der er koldt her om natten på denne årstid. Vores eneste forbindelse til omverdenen er en mobiltelefon, og det er just det fine ved at være her. Der er fred og ro og mulighed for koncentration. Den daglige kværn i Dannevang er på passende afstand, og her kan man uforstyrret læse og skrive om Den Kolde Krig i Danmark et emne, jeg for mine synders skyld intensivt har beskæftiget mig med i flere år.

Med telefonopkaldet fra PET var jeg med ét tilbage i puslingelandet, hvor det for alt i verden gælder om at have det rart med hinanden især med dem, der har magt og indflydelse. En venlig vicepolitimester i den hemmelige tjeneste gjorde mig opmærksom på, at jeg risikerede en politianmeldelse for overtrædelse af straffelovens § 152 og forvaltningslovens § 27.

Endvidere risikerede jeg, at PETs samarbejde med mig blev afbrudt (I parentes bemærket: Jeg er en uafhængig forsker, og PET er en statslig myndighed, der ifølge gældende love og bestemmelser stiller materiale til rådighed for min forskning; der er ikke tale om samarbejde).

Jeg var faktisk temmelig desorienteret. Jeg har i årevis arbejdet med fortroligt materiale fra ikke alene PETs arkiv, men også fra Forsvarets Efterretningstjenestes, Forsvarsministeriets, Statsministeriets og Udenrigsministeriets arkiver. Jeg kender vilkårene for at få adgang til og at anvende det fortrolige materiale, og jeg har naturligvis respekteret disse vilkår.

Da jeg modtog opringningen fra PET, havde jeg skrevet en artikel om journalist Jørgen Dragsdahl, KGB og PET, som skulle offentliggøres den følgende søndag i Jyllands-Posten. Det var en artikel, der bl.a. bygger på materiale i PETs arkiv, men som derudover er baseret på et væld af andre kilder åbne og fortrolige. For flere måneder siden tilsendte jeg PET en første version af artiklen og bad ved den lejlighed om at få at vide, om ar-

tiklen indeholdt oplysninger, der ikke kunne offentliggøres. Jeg har aldrig modtaget nogen form for reaktion på fremsendelse af artiklen.

Når jeg besluttede at offentliggøre artiklen, var det, fordi Dragsdahl-sagen rejser nogle meget vigtige, principielle spørgsmål. Ekstra Bladet havde tilbage i 1992 skrevet, at Dragsdahl var betalt KGB-agent. Bladets hovedkilde var dobbeltagenten Oleg Gordijevskij, der i sommeren 1985 blev bragt i sikkerhed i England i øvrigt med aktiv bistand fra PET.

Gordijevskijs oplysninger var blevet bekræftet andre steder, som det hed. Og PET hævdedes at ligge inde med dokumenter, som kunne bevise rigtigheden i bladets påstand. Ekstra Bladet hævdede, at det skyldtes politisk bekvemmelighed (dvs. opportunisme), når den borgerlige regering i sin tid havde forhindret taltalerejsning med efterfølgende retssag mod Dragsdahl.

Da den socialdemokratiske regerings justitsminister ikke ville give Ekstra Bladet mulighed for ved hjælp af PETs dokumenter at føre skriftligt bevis for påstanden, kunne Dragsdahl anlægge sag og tvinge bladet til ikke alene at tilbagekalde påstanden om agentvirksomhed, men til også at betale en stor erstatning.

To politiske beslutninger af to forskellige regeringer havde altså beskyttet Dragsdahl. Rollerne blev derfor byttet om: I stedet for at Dragsdahl blev stillet for retten (med mulighed for at forsvare og evt. rense sig), blev Ekstra Bladet berøvet muligheden for at forsvare sig i en retssag.

Da jeg første gang for omkring to år siden læste de relevante dokumenter i PETs arkiv, blev jeg målløs. Ekstra Bladets påstande var i alt væsentligt sande, og Dragsdahl havde altså på falsk grundlag fået lukket munden på bladet og endda uretmæssigt fået en stor sum penge presset ud af avisen!

Jeg var derfor naturligvis spændt på at se, hvordan den omfattende DIIS-udredning ville behandle denne sag. Udredningen blev offentliggjort i sommeren 2005 og endnu en gang blev jeg målløs: I stedet for at give en retvisende fremstilling af Dragsdahls hemmelige (konspirative i PET-jargon) møder med sine føringsofficerer i Danmark og i udlandet, er udredningen fuldkommen tavs.

Dragsdahl er ganske vist nævnt flere gange i udredningen, men læseren bliver holdt i uvidenhed om arten af hans forhold til KGB, og det forties ganske, at både KGB og PET betegnede ham som agent.

Forholdet er så meget mere alvorligt, som en undersøgelse af lige præcis sådanne forhold er fremhævet i det kommissorium, DIIS fik stillet.

Når jeg med så stor sikkerhed kan sige, at DIIS-udrederne var vidende om disse forhold, da de på bestyrelsens ansvar offentliggjorde udredningens mere end to tusinde sider, skyldes det, at DIIS-medarbejdere har fået afklassificeret de dokumenter, der indeholder de fældende oplysninger. Udrederne og den ansvarlige bestyrelse i det omfang, den har fulgt med i arbejdet har altså bevidst valgt ikke at offentliggøre disse ting. Det må i høj grad have beroliget Dragsdahl, at denne statslige institution trods kommissoriets ordlyd heller ikke ønskede at genere ham.

Og hermed er vi tilbage ved PETs telefonopkald sidste fredag aften. Vicepolitimesteren mente, at jeg var i færd med at offentliggøre oplysninger, som jeg ikke havde ret til at offentliggøre, og henstillede, at jeg trak artiklen tilbage.

Til at begynde med var det umuligt for mig at tage stilling til påtalen, fordi den var helt generel. Efterhånden gik det op for mig, at PET ikke havde taget udgangspunkt i min artikel og tilsyneladende troede, at hver eneste oplysning i artiklen stammede fra PETs fortrolige dokumenter.

Efter alt at dømme var det lykkedes Dragsdahl at forskrække PETs ledelse med henvisninger til krænkelser af privatlivets fred og rigets sikkerhed og andet godt fra havet.

Da Dragsdahl om fredagen blev kontaktet af Jyllands-Posten og fik avisens resumé af min artikel, videresendte han den omgående til PET. Formentlig har han også som tidligere mobiliseret indflydelsesrige politikere og embedsmænd. Det var altså den ifølge PET tidligere KGB-agent, der fik PET til at forsøge at bremse min artikel om agenten.

Jeg reagerede på PETs telefoniske henvendelse ved at sige, at jeg naturligvis ville respektere de gældende vilkår for offentliggørelse, og at jeg kun bragte oplysninger fra afklassificerede dokumenter. Hvis PET imidlertid kunne overbevise mig om, at artiklen indeholdt ikke-afklassificerede oplysninger, ville jeg naturligvis undlade at offentliggøre dem. Jeg var noget handicappet af ikke at have mine notater ved hånden her i bjergene.

Men jeg kunne med det samme afvise, at artiklens oplysning om Gordijevskij som kilde til oplysningerne om Dragsdahl var et brud på nogen form for tavshedspligt: Det stod jo i Ekstra Bladet for 15 år siden. Jeg ville heller ikke anerkende, at Dragsdahl kunne betragtes som tredjemand i denne sag, eller at jeg bragte oplysninger fra PET-dokumenter om private forhold.

I to konkrete tilfælde valgte jeg derfor at stryge nogle få ord. En af disse oplysninger findes i et dokument, som jeg ifølge PET har ansøgt om at få afklassificeret. Den nemmeste måde at løse dette problem på var jo så straks at afklassificere det.

Jeg undlod ikke at gøre opmærksom på, at min ansøgning om afklassificering af disse få sider har ligget og samlet støv i adskillige måneder hos PET. Hvad er det, der gør det så vanskeligt at træffe en så banal beslutning?

Da Dragsdahl derimod henvendte sig til PET, fik han i løbet af et par timer adgang til et dokument og han er jo nok ikke engang sikkerhedsgodkendt. Det er glædeligt at erfare, at PET kan handle hurtigt, når det kræves af de rette.

I forvejen lægger den såkaldte PET-kommission store hindringer i vejen for at kunne arbejde med PETs materiale. Denne kommission, der har studeret på sagerne siden 1999, har så at sige sat sig på store dele af PET's arkiv og er ikke til sinds at udvise en smule smidighed.

Blandt mange andre sager har jeg således endnu ikke kunnet få lov til at se den vigtige Gordijevskij-sag. Jeg bad herom for halvandet år siden. Og ingen ved, hvornår denne kommission bliver færdig, så andre kan komme til dokumenterne. Forhåbentlig bliver det, inden vi alle er døde.

Lørdag morgen ringede jeg til PET og meddelte, at jeg havde besluttet at fjerne de to konkrete oplysninger, der var tvivl om, men at jeg fastholdt min beslutning om, at artiklen i øvrigt ville blive offentliggjort den følgende dag, da jeg anså den for at have stor offentlig interesse.

Til grund for min beslutning lå følgende: Hele tre gange tidligere havde statslige instanser og politiske hensyn forhindret, at Dragsdahls meriter blev offentliggjort belyst i 1980'erne en borgerlig justitsminister, derpå i 1990'erne en socialdemokratisk ditto og for to år siden den statslige institution DIIS. Det skulle ikke lykkes en fjerde gang.

Vicepolitimesteren var venlig, og vi afsluttede samtalen på fordrageligste vis ved, at jeg endnu engang blev gjort opmærksom på, at jeg risikerede en politianmeldelse med de følger, en sådan indebærer. Jeg ønskede god fornøjelse med læsningen af min artikel i Jyllands-Posten søndag morgen.

Lige nu sidder jeg og spejder ned ad den stejle bjergvej: Mon carabinieriene snart dukker op i deres flotte blå uniformer med en anholdelsesbegæring fra det danske politi?

For en sikkerheds skyld: Oplysningen om PETs aktive bistand ved udslusningen af Gordijevskij fra Sovjetunionen til England stammer ikke fra et PET-dokument.”

Bent Jensens artikel, Desinformation, offentliggjort i Jyllands-Posten den 26. januar 2007, lyder i sin helhed:

”Jørgen Dragsdahl bedrev under Den Kolde Krig kampagnejournalistik på basis af falske dokumenter fremstillet af KGB, og dagbladet Information, hvor han var ansat, bragte falske spionanklager mod sovjetiske systemkritikere. Det var DESINFORMATION.

Jørgen Dragsdahl har hævdet, at han mellem de mange vodkaer og øl ved frokostbordene grundlagde venskaber med folk fra KGB-miljøet, ”som i det demokratiske Rusland har nået toppen”. Han har af gode grunde ikke sat navne på disse påståede topdemokrater: de eksisterede ikke. Han må selv have været klar over, at denne påstand var desinformation.

En af de demokrater, der til gengæld nåede toppen i det demokratiske Rusland uden KGB som mellemstation, var systemkritikeren og videnskabsmanden Andrej Sakharov. Men da Sakharov blev forfulgt af KGB, betegnede Dragsdahl ham som en person, der ikke var i besiddelse af samme dybe indsigt om Sovjetunionen og international politik som Dragsdahl selv og derfor ikke rigtigt forstod, hvad han talte om.

Den afhoppede KGB-officer Vasilij Mitrokhin offentliggjorde efter Den Kolde Krig uddrag af KGBs årlige planer for desinformationskampagner over for Vesten. Disse kampagner spillede en fremtrædende rolle i den sovjetiske strategi. Ifølge en af disse planer skulle dansk presse bidrage til bekæmpelsen af sovjetiske systemkritikere. Det kunne, sagde en KGB-oberst senere, kun betyde, at KGB havde ”kontrollerede journalister” i de pågældende lande til at føre kampagnerne ud i livet.

I 1979 udfoldede Dragsdahl og hans avis megen ildhu for at legitimere et stykke gedigen KGB-desinformation. Sagen er lige netop nævnt i DIIS-udredningen, men typisk for dette værk går den ikke nærmere ind på emnet. Det hedder blot, at Forsvarets Efterretningstjeneste karakteriserede en artikelserie, redigeret af Dragsdahl i Information i januar 1979, som vildledende, idet ”den tog udgangspunkt i falske dokumenter”. Formålet var ifølge FE ”at mistænkeliggøre amerikanerne hos deres allierede”.

”FM 30-31B”

I januar det år bragte Information ganske rigtigt på forsiden en artikel af Dragsdahl under overskriften ”Hemmelig vejledning for USA's hær bemyndiger til terrorisme”. Det blev ikke oplyst, hvordan et påstået hemmeligt amerikansk militært dokument med titlen FM 30-31B havde fundet vej til avisen. I selve artiklen kunne man læse, at en ”tophemmelig vejledning for den amerikanske hærs efterretningsarbejde” indeholdt en instruktion om oprettelse af grupper, der i venstreorienterede bevægelsers navn skulle udføre voldelige eller ikke-voldelige aktioner afhængigt af omstændighederne. Inde i bladet fortsatte artiklen over en hel side med en detaljeret gennemgang af ”den hemmelige håndbog” plus et supplement begge angiveligt fra 1970. Dokumentets ægthed blev benægtet af officielle amerikanske myndigheder, men Dragsdahl indhentede en række ”uafhængige amerikanske militæksperter” mening.

Den ene af ”militæksperterne” var en Michael Klare fra Institute for Policy Studies, som fandt det tænkeligt, at dokumentet var ægte. Det pågældende institut beskriver sig selv som et institut for ”progressiv forskning og aktion”. Den anden, som mente at dokumentet kunne være ægte, ønskede at være anonym. Den tredje ekspert fra Center for Defense Information tvivlede på dokumentets ægthed.

Inde i bladet havde Dragsdahl endnu to artikler. En om USA's militære problemer i Iran, og en halvsides artikel, ”USAs militær arbejder for kontrol med verden”, der bl.a. byggede på skrifter af den nævnte Michael Klare, en Fletcher Prouty, en Steve Weissman og en Miles Wolpin. Fletcher Prouty var forfatter til en paranoisk bog, The Secret Team, som hævdede, at der fandtes en hemmelig gruppe i Washington, som styrede hele verden en fantasi i lighed med den antisemitiske Zions Vises Protokoller og det iranske præstestyres tvangstanker. Steve Weissman tilhørte det yderste venstre i USA. Miles Wolpin var en marxistisk fredsforsker. Endelig havde Dragsdahl skrevet en leder om emnet, hvori han advarede mod USAs militarisme.

Sandt eller falsk?

I samme udgave af Information var en artikel, der fremlagde argumenter for det synspunkt, at den italienske marxistiske terrorgruppe De Røde Brigaders likvidering af De Kristelige Demokraters leder, Aldo Moro, meget vel kunne være en operation styret af

USA. Moros bortførelse FM 30-31 i praksis? Lød overskriften med henvisning til navnet på det falske KGB-dokument.

Et par dage senere bragte Information endnu en seks-spaltet artikel om KGB-falsummet under overskriften "Eksperter støtter autenciteten [skal være autenticiteten] af hemmelig vejledning". Artiklen var skrevet af en Jeff Stein fra Pacific News Service; han blev karakteriseret som Informations korrespondent. Blandt eksperterne var igen sammensværgelsesmanikeren Fletcher Prouty. Længere inde i artiklen sagde en talsmand for Repræsentanternes Hus efterretningsudvalg, Michael J. O'Neil, ganske vist, at KGB syntes at stå bag dokumentet, som han stemplede som en forfalskning og led i en hel bølge af forfalskede dokumenter, som var dukket op i de seneste år. Men O'Neil var en enlig røst. Tidligere CIA-agent Philip Agee, som stod Dragsdahls og Informations hjerter nær, fandt dokumentet ægte, og en forhenværende amerikansk militær efterretningsofficer, som ikke ønskede sit navn nævnt, var som adskillige andre anonyme "erfarne efterretningsfolk" af samme opfattelse.

Dragsdahl og Information lod altså offentligheden forstå, at der efter alt at dømmes var tale om et autentisk, amerikansk dokument, og at USA stod bag marxistiske terrorbanders likvideringer og andre forbrydelser i Europa.

Thule-basen

En af Dragsdahls sidste, større kampagner under Den Kolde Krig drejede sig om de amerikanske radaranlæg på Thule-basen. Han og nogle sovjetiske "journalister" gjorde i 1987 gældende, at USA havde overtrådt en rustningskontrolaftale med Sovjetunionen. Påstandene blev interessant nok fremsat, efter at dokumenterede sovjetiske brud på samme aftale var blevet afsløret, og havde karakter af en vildledningsmanøvre. De sovjetiske overtrædelser havde ikke Dragsdahls store interesse. Radaranlægget på Thule-basen havde intet med ADM-aftalen at gøre og havde været operativt, længe før Sovjetunionen underskrev denne aftale i 1972. Kampagnen fusede ud og fik til Dragsdahls store skuffelse ingen politiske konsekvenser.

Systemkritikere som spioner

I marts 1988 bragte Information en artikel fra det amerikanske venstreorienterede tidsskrift The Nation. Artiklen må mildt sagt betegnes som forbløffende i betragtning af de alvorlige konsekvenser, dens påstande kunne få for sovjetiske dissidenter. Overskriften på Informations artikel lød: "Sovjetiske systemkritikere skulle spionere for USA". I et sammendrag af artiklens indhold hed det, at et dissidenttidsskrift i Sovjetunionen var tilknyttet et center i New York, som ønskede at bruge sovjetiske systemkritikere og vestlige turister som spioner mod Sovjetunionen. At blive karakteriseret som amerikansk spion kunne naturligvis være totalt ødelæggende for de pågældende.

Artiklen i det amerikanske tidsskrift var baseret på forvrængede gengivelser af, hvad forskellige mennesker havde udtalt om centrets formål, som hverken drejede sig om militære forhold eller om at gøre nogen til spioner. Tidspunktet for artiklens offentliggørelse var kritisk. Den sovjetiske reformproces havde mange og stærke modstandere i Sovjetunionen, og for dem og de sovjetiske hemmelige tjenester var den slags påstande naturligvis en bekræftelse af deres værste fordomme. Det skabte da også ubehageligheder for folkene bag tidsskriftet, hvis redaktør havde tilbragt adskillige år i en sovjetisk

arbejdslejr. I en kritisk, nøje dokumenteret redegørelse for det venstreorienterede amerikanske tidsskrifts bedrift skrev en amerikansk forsker, at The Nation nu havde bevæget sig ”fra sin lange og æreløse historie som apologet for det sovjetiske tyranni til den endnu mere dristige og æreløse rolle som medskyldig.”

Hvad var formålet med at viderebringe det venstreorienterede tidsskrifts utroværdige, men farlige beskyldninger mod sovjetiske systemkritikere?

I betragtning af afsløringens sensationelle karakter må det vel undre, at den kun findes på listen over KGBs kampagner for desinformation og ikke har fundet vej til historiebøger, der beskæftiger sig med Den Kolde Krigs sidste år.

Dragsdahl forsøgte samme dag i en ledende artikel på Informations forside med nogle søforklaringer både at blæse og have mel i munden.

Fredsbevægelsens rolle

Dragsdahls desinformationsvirksomhed fortsatte efter politi- og kasernestaternes fald i slutningen af 1980'erne og begyndelsen af 1990'erne. Det gjaldt nu om at begrænse skaderne og inddæmme kritikken af at have holdt på den forkerte hest. Dragsdahl og andre hævdede, at det var venstrefløjens, der havde besejret de totalitære regimer og dermed bragt Den Kolde Krig til afslutning. Det var ”fredsbevægelserne, som tvang Reagan-administrationen til forhandlingsbordet”. Der er tale om en grotesk selvovervurdering, der afslører et omfattende virkelighedstab.

Ifølge Mikhail Gorbatsjov havde oprustningskræfterne i Sovjetunionen faktisk satset på den europæiske fredsbevægelse, hvor kommunisterne spillede så stor en rolle. Den sovjetiske udstationering af SS 20-missiler rettet mod Vesteuropa i 1970'erne har Gorbatsjov kaldt ”et utilgiveligt eventyr, som skete under pres fra det (sovjetiske) militærindustrielle kompleks”. Selv den uforsonlige udenrigsminister Andrej Gromyko måtte indrømme, at beslutningen havde været forkert. En række vesteuropæiske regeringer anmodede nemlig USA om udstationering af nye amerikanske missiler for at modstå det sovjetiske militære pres. Resultatet blev NATOs dobbeltbeslutning, som Kreml mobiliserede vesteuropæiske kommunistpartier og sympatisører for at omgøre. NATOs reaktion blev også mål for fredsbevægelsernes voldsomme angreb.

Den sovjetiske oprustningsstrategi blev en fiasko, og Gorbatsjov slog ind på en radikal ny afspændings- og nedrustningskurs.

Dobbeltbeslutningen

Ifølge Dragsdahl var NATOs dobbeltbeslutning i 1979 på nippet til at provokere en atomkrig i 1983. Som kilder påberåber han sig morsomt nok KGB-afhoppere, herunder Oleg Gordijevskij, som han ellers har frakendt enhver troværdighed. Han påberåbte sig også tidligere CIA-direktør Robert Gates som kilde. Gates skulle i sin selvbiografi fra 1996 indgående have beskrevet, at de vestlige ledere ”ikke forstod raketprojektets katastrofale følger”. Det er en forvrænget gengivelse. Gates skriver i sin erindringsbog, at sovjetiske afhoppere havde advaret Vesten om, at man måtte forstå, hvor indskrænkede og isolerede de sovjetiske ledere i virkeligheden var; hvor paranoide og bange de var både for deres egen befolkning og for en verden, som de troede var ubarmhjertigt

fjendtlig og truende. Der er imidlertid intet hos Gates om dobbeltbeslutningens ”katastrofale følger”. Det er helt Dragsdahls egen opfindelse.

Dragsdahls brug af Gordijevskij er lige så betændt. Gordijevskijs fremstilling tegner et billede, der for det første understreger, at der ikke var vestlige planer om et kernevåbenangreb på Sovjetunionen; og at det for det andet var den sovjetiske ledelses egne konspirationsforestillinger og forfølgelsesvanvid, der frembragte frygten for et vestligt angreb. Moskvas ”konspirationsteorier om Vesten var så dybt rodfæstede, at hverken mangel på beviser eller deres iboende usandsynlighed kunne modvirke dem,” skrev Gordijevskij i en bog om KGBs historie. Moskva hidsede sig selv op til at tro, at USA/NATO var ude på at rette et overraskelsesangreb på Sovjetunionen. Kreml var gået i selvsving, og adskillige KGB-officerer i Vesten var mere bekymret over hysterikerne i Moskva end over den ikke-eksisterende vestlige forberedelse til angreb på Sovjetunionen.

Højrefløjens fallit

”Højrefløjen”, som ifølge Dragsdahl var ”gennemsyret af en fundamental mistillid til den demokratiske styreform”, havde intet positivt bidraget med til Den Kolde Krigs afslutning. De var blinde og tillige dovne og dumme. Det forholdt sig, som en konservativ amerikaner, Owen Harris, angiveligt havde konkluderet i et amerikansk tidsskrift, at ”næsten alle konservative intellektuelle [...] under den kolde krig helt og aldeles tog de totalitære staters påstande samt påstande fremført på totalitarismens vegne for deres pålydende”.

For at nå frem til denne påstand havde Dragsdahl i fuldkommen fordrejet såvel indhold som konklusion på Owen Harris artikel en artikel, hvis indhold den danske journalist i øvrigt også i stor udstrækning brugte uden kildeangivelse til at pynte sig selv med lånte fjer for herved at demonstrere egen belæsthed og overblik. Harris konklusion var på ingen måde en tilintetgørende kritik, men tværtimod en lovprisning af konservative intellektuelle, som ifølge Harris havde vundet Den Kolde Krig, selv om deres opfattelse af politistaterne havde været mangelfuld, og selv om de kun havde haft ringe tiltro til et positivt udfald af kampen. De vandt Den Kolde Krig i kraft af stædighed og udholdenhed samt en enkel og ukompliceret opfattelse af ret og uret. De konservatives opfattelse af den sovjetiske totalitarisme som et ”onde, der skulle bekæmpes for enhver pris”, var ifølge Harris ”absolutely sound”, selv om venstreorienterede havde angrebet denne rigtige opfattelse som ”provokerende”, ”farlig” osv.

Om de venstreorienterede skrev Owen Harris i den artikel, som Dragsdahl henviste til, at de konsekvent havde haft en forkert opfattelse af Sovjetunionen (”the Left which was consistently wrong about the Sovjet Union”). Mange havde afvist Den kolde Krigs virkelighed og talt for tilpasning over for Sovjetunionen og kunne ikke få sig selv til at fordømme det sovjetiske system ja, de roste det oven i købet eller hævdede, at det ikke var så forskelligt fra det demokratiske. Og Owen Harris konkluderede, at for mange af de venstreorienterede havde gjort alt dette, til at de nu kunne kræve æren for sejren med nogen som helst overbevisning. Den Kolde Krig var endt med en drønende sejr (”a smashing victory”) for ”den demokratisk-kapitalistiske ideologi og dens system”.

Her var intet at misforstå. Dragsdahls artikel var 100 pct. ren eller rettere beskidt desinformation.”

Bent Jensens kronik, Jura, historie, politik – og brødnid, offentliggjort i Jyllands-Posten den 7. februar 2007, lyder i sin helhed:

”Hele Dragsdahl-sagen er som andre sager fra Den Kolde Krig i Danmark politisk betændt. Derfor lyder der altid politiske krav om censur og undertrykkelse af sandheden. Derfor altid de samme, monotone politiske angreb på budbringeren.

Og derfor altid de mange lydige og villige hjælpere både i den journalistiske og akademiske verden, skriver kronikøren.

En dansk journalist har karakteriseret hovedparten af sine kolleger som ”kedsommelige politisk korrekte mennesker.” Desværre synes han at have ret. Mange journalister løber i flok og anvender de samme politisk korrekte klicheer. Når jeg i disse dage læser uddrag af danske avisers dækning af Dragsdahl-sagen, overrasker det mig endnu engang, hvor store skyklapper mange er forsynet med, hvor mange blinde pletter der er i deres univers, og hvor ens og forudsigelig deres tilgang til sagen er. De er systemets artige og velafrettede tjenere.

Det samme gælder også mange historikere. Uden at sætte sig ind i sagen istemmer de forargede hyl og bidrager oven i købet med direkte vildledning, når de f. eks. hævder, at Dragsdahl er blevet frikendt ved en domstol. Det er han som bekendt ikke. I øvrigt drejer Dragsdahl-sagen sig ikke om jura, i hvert fald ikke for mit vedkommende. Den drejer sig om at få belyst et stykke samtidshistorie så godt som muligt. Om hvad der er sandt og falsk.

1. Gang på gang hedder det i aviserne, at jeg "anklager" Dragsdahl for at have været KGB-agent. Og gang på gang er jeg af journalister blevet stillet spørgsmålet, hvorfor jeg "anklager" ham. Men jeg anklager ikke Dragsdahl for agentvirksomhed. Jeg refererer fra de allerbedste kilder, hvordan PET og tidligere KGB-agenter vurderede og karakteriserede Dragsdahls virksomhed. Jeg er historiker, ikke jurist. Det tilkommer ikke mig at rejse anklage endsige afgøre, hvorvidt hans virksomhed var strafbar eller ej. Jeg citerer oven i købet en jurist og ekspert i strafferet, som har argumenteret for, at det ikke er strafbart at være indflydelses- eller påvirkningsagent - heller ikke, hvis man får penge for sin virksomhed, sådan som f. eks. Pelle Voigt fik det ifølge egne oplysninger. Ifølge juristen er det kun strafbart, hvis man videregiver fortrolige oplysninger om danske forhold til en fremmed magts repræsentanter, sådan som bl.a. Aksel Larsen, Ib Nørlund og Ingmar Wagner i sin tid gjorde det.

Flere journalister har næsten triumferende understreget, at der aldrig er blevet rejst tiltale mod Dragsdahl, og at man derfor ikke må beskæftige sig med ham. Jeg lader som sagt skyldsspørgsmålet ligge, men vil gøre opmærksom på, at det i Danmark er en politiker - ikke en retsinstant - der beslutter, om der skal rejses tiltale i den slags sager. Det vil sige, at det i sidste instans er politiske overvejelser og ikke juridiske, der ligger til grund for, om en regering finder det opportunt eventuelt at give sit samtykke til en retssag. Et grelt eksempel findes i Arne Herløv Petersen-sagen 1981-1982, hvor daværende justitsminister Ole Espersen besluttede, at der ikke skulle rejses tiltale, mens han samtidig stemplede Herløv Petersen som skyldig. Ifølge det oplyste syntes den konservative

justitsminister Erik Ninn-Hansen heller ikke, at det i 1985-1986 var politisk opportunt at lade Dragsdahl-sagen få et retligt efterspil. Der var i forvejen nok ballade med Socialdemokratiet. Den slags politiske afgørelser er efter min opfattelse ødelæggende for et retssamfund. De mistænkte får ikke mulighed for i en retssag at forsvare og rense sig. Og offentligheden bliver forhindret i at få indblik i, hvad der foregår af fordækte ting, som myndighederne finder ulovlige.

For mig, der altså ikke er jurist, er det som samfundsborger forbløffende, at der blandt jurister kan herske uklarhed om, hvorvidt det er strafbart eller ej at arbejde for en fremmed magts efterretningstjeneste ved - mod eller uden betaling - at tjene denne magts interesser f. eks. via desinformation.

PETs chefer gennem årene har været af den klare opfattelse, at den slags var strafbart. Ellers ville Arne Herløv Petersen jo ikke være blevet arresteret og hans bolig ransaget. Den daværende socialdemokratiske regering mente også klart, at hans virksomhed var ulovlig - det har vi Kjeld Olesens ord for. Regeringens justitsminister, juristen Ole Espersen, mente det ligeledes - men mente altså samtidig, at han ikke skulle straffes for det. Men en lektor i strafferet kunne i 1992 uimodsagt hævde, at det beroede på en misforståelse af eller ligefrem ukendskab til straffelovens bestemmelser. Se, det var da et spørgsmål for seriøse journalister og historikere at undersøge. Har PETs omfattende og årelange indsats på dette område under Den kolde Krig beroet på en komplet misforståelse?

2. Dragsdahl forsøger at vildlede offentligheden ved at fremstille min artikel som en krænkelse af privatlivets fred og dertil ligefrem en trussel mod rigets sikkerhed. Vor Herre bevares! Det er forståeligt, at han griber efter det mindste halmstrå, men flere journalister og forskere er uden omtanke hoppet på limpinden. I min artikel er der imidlertid intet som helst om Dragsdahls privatliv. (Og det, der stod i en tidligere version, byggede ikke på PET-kilder) Kender disse journalister og "forskere" da slet ikke min artikel, som det hele drejer sig om? Er årelange, intensive og lyssky kontakter til diverse agenter for en totalitær, fjendtlig magt at betragte som omfattet af "privatlivets fred"? Betragtningen er absurd. De omfattende kontakter er sågar omtalt i DIIS-udredningen fra 2005, blot ikke nær så konkret som i min artikel, men derimod på en insinuerende måde. DIIS har altså også krænket privatlivets fred. Nu bliver det virkelig morsomt. Hans Davidsen-Nielsen citerer i sin nye bog fra et PET-dokument, at Dragsdahl på et tidspunkt i KGBs central i Moskva blev kaldt nummer ét i Danmark. Davidsen-Nielsen må så også have krænket Dragsdahls privatliv - og han bringer belastende oplysninger om talrige, navngivne personer, men ikke det mindste pip høres i den anledning - hverken fra politikere eller fra PET. Hvorfor ikke?

Dragsdahl forsøger at vinde sympati ved at fremstille sig selv som et patriotisk "vidne", der af egen drift i sin tid henvendte sig til PET for med sine oplysninger at hjælpe den danske hemmelige tjeneste i dens arbejde. Han henvendte sig imidlertid, fordi han følte jorden brænde under sig, idet han var blevet bekendt med, at PET havde ham i søgelyset. Og han fik kraftig politisk bistand til sin henvendelse. Dragsdahl forsøger at puste sin person op ved at sidestille sin henvendelse til PET i 1985 med et tænkt vidnes henvendelse til PET i dag med oplysninger om terrorister. Parallellen er grotesk. Dragsdahl henvendte sig ikke for at advare mod en fremmes magts anslag mod rigets sikkerhed. Han var, siger han, ganske vist vidende om adskillige sovjetiske forsøg på at hverve agenter i Danmark, men han meddelte ikke PET denne viden. Hvorfor ikke? Fordi hans

oplysninger ikke skulle hjælpe PET med bedre at bekæmpe ulovlig sovjetisk efterrettingsvirksomhed i Danmark. Han havde ganske andre motiver. Han fortav sine konspirative møder med KGB-agenter på mystiske steder i Danmark og i udlandet. Han bekræftede dem først - og meget modstræbende - otte måneder senere, da han blev tilsagt af PET, og punkt for punkt måtte indrømme de forhold, tjenesten var vidende om og håndfast kunne dokumentere.

3. Er det etisk forkert eller ligefrem ulovligt at nævne navne? Skal navne anonymiseres, som det forargede heppekor råber? Samme indvending rejste nogle stalinistiske apologeter i forbindelse med min bog "Stalinismens fascination og danske venstreintellektuelle" (1984, genudgivelse 2002). Hvorfor skulle folk "hænges ud", lød de forargede røster. De mente naturligtvis, at jeg skulle have fortiet dette pinlige emne, så fine folk ikke blev blameret. Og de mener det samme nu. Kravet om anonymisering ville svare til, at en litteraturhistorie ikke indeholdt navne på forfattere, men omtalte dem som "A", "B", "C" og alfabetet ud. De pågældende Stalin-tilbedere havde selv offentliggjort deres skrifter under navn og for at gøre reklame for den gode sag og sig selv. Skulle jeg så slette navnene? Det ville have været historieforfalskning.

I den aktuelle sag er indvendingen lige så absurd. Min artikel tager udgangspunkt i Ekstra Bladets artikel fra 1992 om Jørgen Dragsdahl som KGB-agent. Skulle jeg så nu i 2007 skrive, at avisen dengang omtalte personen "XX", og at denne "XX" ifølge dokumenter i PETs arkiv faktisk blev betragtet som sovjetisk agent? Eller hvordan? Alle navne uden undtagelse i min artikel stammer fra åbne og for længst offentliggjorte kilder - aviser, bøger, interviews. Heller ikke DIIS-udredningen har foretaget anonymisering. Der er således optrykt adskillige sider med referater af Aksel Larsens samtaler med CIA-agenter. Referaterne ligger i PETs arkiv, men er blevet afklassificerede. Var det også en krænkelse af privatlivets fred at nævne Aksel Larsens og andre navne i forbindelse med offentliggørelsen af de detaljerede og meget konkrete CIA-referater? Privatlivets fred gælder også for afdøde. Dragsdahls navn nævnes hele ni gange i DIIS-udredningen i forbindelse med omtale af hans nære kontakter til diverse repræsentanter for det sovjetiske regime og hans bestræbelser på at påvirke den politiske proces i Danmark. Den eneste forskel på min og DIIS-udredningens beskrivelse er, at jeg ikke lader det blive ved antydninger, slørede formuleringer og insinuationer, men klart og konkret gør rede for PETs beskrivelse og opfattelse af Dragsdahls virksomhed på grundlag af afklassificerede oplysninger i dokumenterne.

4. Sidst, men ikke mindst: I 1992 lykkedes det Dragsdahl at få munden lukket på Ekstra Bladet, fordi avisen af politiske opportunitetshensyn ikke kunne få adgang til dokumenterne i PETs arkiv. Nu viser det sig, at bladets oplysninger i det store og hele var korrekte. Det var i kraft af politisk beskyttelse, at Dragsdahl dengang kunne triumfere, og at der blev begået uret mod Ekstra Bladet og dets dygtige journalister. Har dette forhold slet ingen interesse? Er der slet ingen kollegial harme over, at kolleger dengang blev ofre for et justitsmord? Tilsyneladende ikke. Ekstra Bladet er jo ikke som Information en fin, intellektuel og venstreorienteret avis, der læses af de kloge på universiteterne og andre fine steder. Og Jakob Andersen og Volodja Pimonov har ikke som Dragsdahl indflydelsesrige venner og forbindelser i Socialdemokratiet, Socialistisk Folkeparti og Det radikale Venstre.

5. Og til allersidst. Det er naturligvis ikke hensynet til en journalist, som PET selv under Den Kolde Krig anså for at tjene modstanderens interesser, der får PETs ledelse anno 2007 til nervøst at overreagere og tale om hensyn til statens sikkerhed og rigets forsvar.

Hele denne sag er som andre sager fra Den kolde Krig i Danmark politisk betændte. Derfor lyder der altid politiske krav om censur og undertrykkelse af sandheden. Derfor altid de samme, monotone politiske angreb på budbringeren. Og derfor altid de mange lydige og villige hjælpere både i den journalistiske og akademiske verden.”

Bent Jensens indlæg, offentliggjort i Weekendavisen den 9. februar 2007, lyder i sin helhed:

”Weekendavisen for 19.1.2007 indeholdt tre kommentarer til min artikel i Jyllands-Posten den 14.1. om PET, KGB og Jørgen Dragsdahl. De har alle det tilfælles, at forfatterne ikke kan læse indenad og derfor tror, at jeg har påstået, at JD har gjort noget kriminelt. I en ledende artikel skrev Anne Knudsen, at hvis man har mistanke om, at en borger begår noget kriminelt, må man henvende sig til politiet, og at JD har ”ret til enten at blive anklaget for landsskadelig virksomhed – eller blive ladet i fred.”

Det er dog en forbløffende opfattelse. Er den offentlige person Jørgen Dragsdahl så sakrosankt, at man bare har at tie og slet ikke må ytre sig om hans virksomhed? Jeg har overhovedet ikke beskæftiget mig med eller taget stilling til, om Dragsdahl har gjort noget strafbart. Jeg er ikke jurist eller politimand. Jeg forsøger at beskrive virkeligheden så godt som muligt ud fra de bedste kilder, der er til rådighed. Jeg citerer PETs vurdering af Dragsdahl.

Jeg har altid opfattet både Anne Knudsen og Steen Andersen som skarpsindige og kritiske hoveder. Men Steen Andersen kan heller ikke skille tingene ad. Det er således ikke min uforbeholdne konklusion, at Dragsdahl var KGB-agent, men derimod PETs konklusion.

Og min kritik af DIIS-udredningen går på, at den fortier, at PET karakteriserede Dragsdahl som ”agent”, selv om DIIS udrederne havde kendskab til PETs vurdering. Jeg mener naturligvis heller ikke, at en PET-medarbejders vurdering er det endelige bevis for noget som helst. Men PETs opfattelse kom jo ikke ud af den blå luft – det var en konklusion, der blev nået, efter at Dragsdahl skridt for skridt blev nødt til at vedgå en række konspiratoriske møder (som han først havde forsøgt at lyve sig fra), fordi PET var i stand til at dokumentere disse ting.

Og en hovedkilde til PETs viden var, som alle ved, dobbeltagenten Oleg Gordijevskij. Dragsdahls indrømmelser bekræfter dermed sandhedsværdien i Gordijevskijs oplysninger. Dragsdahl har i øvrigt i anden sammenhæng fæstet stor lid til Gordijevskij, hvor denne kunne bruges til at understøtte Dragsdahls synspunkt.

I modsætning til Knudsen og Andersen vælter Nikolaj Petersen og Ib Faurby (NPIF) sig i et søle af skamløse påstande, insinuationer og løgne. De to moralisters indlæg er ringe i enhver henseende – moralsk, fagligt og stilistisk. Sådan går det, når raseriet tager overhånd. To gange får vi at vide, at det er ”payback-time”, det vil sige tale om et hævntragt fra min side.

De lader løgnagtigt de sagesløse læsere forstå, at en tidligere forskningsbevilling (som jeg i øvrigt kun fik en mindre del af, og som kun er halvvejs opbrugt) ikke har givet nogen resultater. De hævder usandt, at min artikel om Dragsdahl er det første resultat af det ny koldkrigscenters arbejde. Som tankelæsere ved de, at der er og vil blive tale om politisk styret forskning. De gætter på, at min avisartikel og dens emne vil være repræsentativ for projektet som helhed, ”inklusive sigte og metode”. De gør mod bedre vidende mig ansvarlig for, hvilke overskrifter en avis har brugt.

De ”glemmer”, at jeg i sin tid slog til lyd for, at der blev skabt mulighed for at gennemføre en fri og ubunden historisk (ikke juridisk) undersøgelse af den hemmelige krig i Danmark under Den kolde Krig (efter det norske forbillede, der frembragte det fremragende værk *Den hemmelige Krigen. Overvågning i Norge 1914-1997* fra 1998). De påstår videre (og igen løgnagtigt), at mit formål har været at kriminalisere Dragsdahl for herved at få den alternative sikkerhedspolitik skandaliseret. De påstår i modstrid med artiklens indhold, at Dragsdahls arbejde bag kulisserne med at påvirke politikere ikke interesserer mig.

Man kunne i den forbindelse spørge, hvorfor Nikolaj Petersen så overfladisk og kun i forbifarten strejfer dette ifølge ham så vigtige emne i sin egen fremstilling af denne periodes udenrigspolitik, hvor han havde 6-700 sider til sin rådighed. Og igen den infame påstand om, at emnet ikke interesserer mig, fordi det ikke kan kriminaliseres.

I det hele taget er de to fuldkomne besatte af spørgsmålet om kriminalitet og straffelovens bestemmelser. Ikke mindre end syv gange insinuerer de, at jeg har kaldt Dragsdahls virksomhed kriminel og en overtrædelse af straffeloven, og en ottende gang hedder det: ”Var omgangen med KGB kriminel? Det mener Bent Jensen.”

Nej, det mener Bent Jensen ikke. Ikke et eneste sted giver jeg udtryk for, at der var tale om kriminelle handlinger. Det er kun de to løgnhales påstand. Faktisk citerer jeg en jurist, der mener, at Dragsdahls handlinger var legitime, og at straffeloven slet ikke var relevant for indflydelsesagentens virksomhed.

De to påstår endvidere frækt, at det, der står i en journalists artikel, er ”Bent Jensens konklusion”. Og endnu en løgn: de påstår, at jeg udelukkende bygger mit ”dossier” på PET-materiale, som jeg i kølvandet på DIIS-udredningen har fået indsigt i.

Hverken det ene eller det andet er sandt. Jeg bygger på mange andre kilder, og jeg havde kendskab til PET-materialet, før DIIS-udredningen blev offentliggjort. Man snapper efter vejret oven på denne komprimerede ophobning af løgn og skidt fra denne duo, der kalder sig ansvarlige forskere, og som lader publikum forstå, at de selv er meget samvittighedsfulde, etiske og sandhedskærlige.

De to mudderkastere, der altså i deres ophidselse ikke kan læse indenad, afslører til gengæld telepatiske evner. De kender derfor alt til mine snavsede motiver. De ved, at jeg ikke har gjort mig en eneste overvejelse om, hvad kildematerialet kan bruges til. (Selv er de i stand til at udøve ”kildekritik” uden at have haft adgang til materialet og uden at ane, hvad det indeholder. Vor Herre bevares! Deres ”kildekritik” af kilder, de ikke kender, er varm luft og tyndt blær). De har i øvrigt i deres iver efter at tilsøle mig misforstået artiklens afsnit om de to justitsministre, Ole Espersen og Ninn-Hansens be-

slutninger. Men det kræver som sagt også, at man er i stand til at læse indenad og udvise et minimum af god vilje i stedet for at være besat af egne forestillinger om, hvad jeg pønser på. Deres uappetlige griseri er striptease for åbent tæppe. Men som Jakob Andersen har udtrykt det: "Lyset i en lygtepæl går ikke ud, blot fordi et par køtere pisser op ad den."

I Weekendavisen for 26.1.2007 fører Niels Barfod sig frem på slap line. Jeg troede, at han var litteraturkritiker, men forstår nu, at han er psykoanalytiker. Han kan ikke skelne mellem fiktion og virkelighed; det troede jeg ellers var noget, man lærte i første semester på universitetet, hvis man ikke havde fået det ind i hovedet i gymnasiet eller i folkeskolen.

Kære Niels, dette primitive psykoanalyseri er da for ringe, og du gør jo kun dig selv til grin med den slags vulgariteter. Dit overfald har intet med Dragsdahl-sagen at gøre; den er blot et påskud. Nu er det tredje gang, at der kommer et offentligt udslip, fordi du blev krænket over min positive, men ikke ukritiske anmeldelse af din Peter P. Rohde-bog for flere år siden.

Er det dog ikke snart nok? Også i betragtning af, at jeg har skamrost dine andre bøger, og at jeg direkte over for dig har sagt, at jeg måske ikke havde været generøs nok med hensyn til Rohde-bogen. Den generelle karakteristik af mine mange anmeldelser gennem årene er en karikatur, og det ved du også selv. Prøv nu at slappe lidt af og få din sårede forfængelighed stedt til hvile. Du har jo så meget andet at være glad for i dit privilegerede liv."

Bent Jensens indlæg, Dragsdahl og Informations dezinformatsija, offentliggjort i Information den 3. maj 2008, lyder i sin helhed:

"Informations artikler om Jørgen Dragsdahl formår ved brug af gamle kammerater og venner som kilder ikke at give et realistisk billede af hans journalistiske indsats, der var langt mere problematisk end det billede, avisen har tegnet.

Information har for nylig bragt to store artikler om Jørgen Dragsdahl (JD) i anledning af Bent Blüdnikows kritik af bl.a. JDs journalistik. Det er naturligvis fair at lade JD selv komme til orde, men det er dårlig journalistik ukritisk at lade hans gamle kammerater og kolleger udtale sig om ting, de intet ved om eller ikke ønsker at forholde sig til. Hvis Jyllands-Posten spurgte Flemming Sørensens tidligere kolleger, ville de nok også sige, at han var en flink fyr.

JD, hans kammerater og Ulrik Dahlin "glemmer" ganske meget i deres ordrige anprisninger. Alle lader bekvemt, som om JDs KGB-kontakter var "normale" kontakter i fuld belysning. Men ligesom Arne Treholt gennemførte Dragsdahl konspiratoriske møder i ind- og udland (Wien) med professionelle KGB-officerer - i øvrigt i samme tidsrum i 1970'erne og de første år af 1980'erne. Begge var klar over, at de bevægede sig i en gråzone, og at deres adfærd var uforenelig med deres arbejde. JD har betegnet KGB-officererne som sine "sparringspartnere".

Dahlins løgn

Dahlin skriver konsekvent, at jeg har "anklaget" JD for at være sovjetisk spion. Det er også løgn: Jeg har gengivet PETs karakteristik af JD som agent og tager ikke stilling til, om det var strafbart. Begrebet "agent" er i sig selv neutralt. JD afviser forarget, at han har et troværdighedsproblem, men både han og avisen har et gevaldigt problem. Journalist Anker Randsholt skrev allerede i 1992, at det var ligegyldigt, om JD kun var "en almindelig nyttig idiot", eller om han også havde opnået lidt "egennytte". Hovedsagen var, at det, han skrev, var til fordel for Kreml-propagandaen imod de demokratiske landes forsvar, og at han i større eller mindre udstrækning havde brugt oplysninger fra sovjetiske agenter. Hvis læserne havde haft kendskab til denne forbindelse, ville deres vurdering af JDs artikler afgjort have været anderledes.

Fem eksempler

I det følgende vil jeg forholde mig til nogle få konkrete eksempler på JDs utrolig betændte forhold til sandheden - det der i KGB-jargon hedder dezinformatsija.

1. JD fortæller Dahlin, at han efter en samtale med chefredaktør Lasse Ellegaard (LE) efter Ekstra Bladets artikler i 1992 fik LEs blå stempel til at fortsætte på bladet. Men han "glemmer" ligesom Dahlin, at LE efter min artikel i JP i 2007 skrev noget helt andet: Hvis JD i sin tid havde indrømmet, at hans ageren i forhold til KGB var uforenelig med professionel journalistisk adfærd, ville LE ikke have forsvaret Dragsdahls og dermed Informations journalistiske integritet. Dragsdahl havde indirekte bekræftet min artikels oplysninger og dermed gjort LE og Information "til en del af svineriet". Altså bevidst vildledning.
2. For ganske nylig har JD i Weekendavisen totalt forfalsket indholdet i en skrivelse fra Justitsministeriet om et PET-referat af en samtale, JD var blevet tilsagt til i PETs hovedkvarter i 1986. I skrivelserne hedder det, at PET ikke "umiddelbart" mener sig i stand til at afgøre, om referatet udtrykker institutionens opfattelse eller alene en medarbejders personlige vurdering. Ved at klippe og klistre får JD det til, at skrivelserne fastslår, at referatet "alene" er "udtryk for den pågældende medarbejders personlige vurdering af sagen". En 100 pct. løgn.
3. JD hævdede i 1990, at Jyllands-Posten - præget af en anti-demokratisk, nazistisk tendens, stupiditet, had og fordomme - i et referat af Oleg Gordievskijs artikler i The Times om KGB og de vestlige fredsbevægelser fortav, at Kreml ifølge Gordievskij var blevet grebet af panik over NATOs raketplaner. I Jyllands-Postens referat af artiklerne stod der: "Samtidig dokumenterede han [Gordievskij] den daværende sovjetledelses næsten paniske angst for de vestlige mellemdistanceraketter". Igen en 100 pct. løgn.
4. I 1992 henviste JD til et amerikansk tidsskrift, hvori en konservativ amerikaner angiveligt havde givet venstrefløjens ret i dens syn på Sovjetunionen under Den Kolde Krig, mens "næsten alle konservative intellektuelle [-] helt og aldeles tog de totalitære staters påstande samt påstande fremført på totalitarismens vegne for deres pålydende". JD fordrejede fuldkommen artiklens indhold, som han desuden uærligt brugte til at pynte sig selv med lånte fjer for at demonstrere egen belæsthed. Artiklens konklusion var nemlig en lovprisning af konservative intellektuelle, der trods en mangelfuld opfattelse af politikerne havde vundet Den Kolde Krig i kraft af udholdenhed og en enkel opfattelse af

ret og uret. Deres opfattelse af den sovjetiske totalitarisme som et "onde, der skulle bekæmpes for enhver pris", var ifølge artiklens forfatter Owen Harris "absolutely sound". Harris kritiserede derimod venstreorienterede for konsekvent at have haft en forkert opfattelse af Sovjetunionen og for at have talt for tilpasning. Den kolde Krig var endt med en drønende sejr for "den demokratisk-kapitalistiske ideologi og dens system". Dragsdahls artikel var 100 pct. ren - eller rettere - snavset desinformation.

5. Og så et infamt eksempel. I marts 1988 bragte Information en oversættelse af en artikel, der skulle offentliggøres i et amerikansk venstreorienteret tidsskrift The Nation: "Sovjetiske systemkritikere skulle spionere for USA". I et sammendrag af artiklen hed det, at et "center" i New York ville gøre sovjetiske systemkritikere og vestlige turister til spioner. Informations ordvalg var som en Pravda-artikel, leveret af KGB: Organisationen Center for Democracy, drevet af sovjetiske emigranter og for amerikanske regeringsmidler, udførte ifølge Information militær spionage i Sovjetunionen ved hjælp af sovjetiske dissidenter. Kendte amerikanske sovjetforskere og sovjetiske dissidenter i USA tog alle afstand fra eller fordømte Centerets virksomhed.

Vildledende artikel

En kendt KGB-journalist (Jona Andronov) fik - ligesom Dragsdahl - adgang til et fortryk af artiklen, før den blev trykt i The Nation. Artiklen blev omtalt i flere sovjetiske medier, der bl.a. brugte den til at stemple en udsat systemkritiker som redskab for CIA. En overskrift lød: "Spionage under dække af 'kamp for menneskerettigheder'" - altså præcis samme infame påstand som i Information. I en redaktionel kommentar hed det, at artiklen "afdækkede det sande indhold i den virksomhed, som Washingtons 'bekymrede' fortalere for demokrati og frihed udførte, og som ikke skyede noget middel i deres spionage- og provokationsaktivitet mod Sovjetunionen". Der var mange og stærke modstandere af reformprocessen i Sovjetunionen. Resultatet af artiklen blev som forventet: Et dissidenttidsskrifts redaktion blev jaget på porten, og en bidragyder blev arresteret. Ifølge den forfulgte dissident-redaktør havde den artikel, som også Dragsdahl/Information trykte, reelt støttet KGB-journalisten Andronovs bagvaskelse.

Artiklen - der i bedste sovjetstil stemplede dissidenten Vladimir Bukovskij, historikerne Robert Conquest og John Dunlop, filosofen Leszek Kolakowski og forfatteren Vasilij Aksjonov som "anti-sovjetiske" og "militante antikommunister" - var gennemført løgnagtig. "Spioncenteret" tog sig ifølge Helsinki Watch udelukkende af politiske fanger og dissidenter. Fire af artiklens fem navngivne kilder sagde, at deres udtalelser var blevet forvrænget. Den femte, at hun var dybt ulykkelig over The Nation's artikel. Herbert Ellison fra The Kennan Institute kaldte påstanden om spionage vildledende. Richard Pipes fra Harvard tog afstand fra artiklen, der havde skadet menneskeretssagen i Sovjetunionen.

Kvalmende hyklery

Hvorfor bragte Information denne artikel? Ifølge JD var det "med stor ulyst", at avisen bragte denne "afsløring" om "spionageprojektet" og "et agentnet i Sovjet, der skulle spionere imod militæret". Det ville være "ulykkeligt", hvis artiklen skabte problemer for dissidenterne. Men undergravende udenlandsk virksomhed blev jo også straffet i Vesten. Han lagde ansvaret for "afsløringens" følger for sovjetiske dissidenter over på - "uansvarlige kræfter i USA". Der var tale om "dygtig journalistik" og "et samvittigheds-

fuldt arbejde, der afdækkede vigtige ting". JDs hykleri er kvalmende. Det var et skændigt makværk, som KGB ikke kunne have lavet bedre.

De fem eksempler er kun et mindre udvalg af JDs mangeårige desinformationsvirksomhed. Og de er ikke de værste."

DIIS-udredningen og PET-kommissionens beretning

Af Dansk Institut for Internationale Studiers (DIIS) udredning af 30. juni 2005, Danmark Under den Kolde Krig, Den sikkerhedspolitiske situation 1945-1991, bind 3, 1979-1991, s. 363-364, fremgår bl.a.:

"Et særligt problem udgjorde efter PET's opfattelse den såkaldte „indflydelsesagent“, som var en person, der blev fundet på grundlag af den pågældendes kritiske indstilling til eget samfundssystem og som kunne bruges som kontrolleret informationsspreader i vestlige samfund til gavn for østlandene. Sådanne agenter blev fundet gennem kontakter til de legale residenturer, især presse- kultur- og handelsattachéer, såvel som gennem de som journalister slørede medarbejdere ved østlandenes tjenester“.⁵⁰ Ifølge PET var det ideologiske motiver, der drev danske journalister til ukritisk at gengive østlandenes synspunkter eller pressestof. Oftest fremlagde de positiv omtale af eller gengav „fredsargumenter“ fra et østland, hvis repræsentanter i Danmark de havde opnået et nært forhold til.⁵¹ PET noterede sig til tider også udgivelser, der kom fra den organiserede fredsforskning, som efter de danske efterretningstjenesters opfattelse i det store og hele rettede ensidig fokus på NATOLandenes militære opbud.⁵² De ifølge PET ensidige udgivelser vurderedes at kunne få effekt på debatklimate i Danmark, og medier i østlandene gjorde flittigt brug af de danske akademikers udgivelser i deres egen argumentation.⁵³ Også journalisten Jørgen Dragsdahl var i PET's søgelys i kraft af sine nære kontakter til østblokkens pressefolk såvel i Danmark som i Sovjetunionen og sin rolle som meningsdanner.⁵⁴ FE omtalte specielt en artikelserie redigeret af Jørgen Dragsdahl i Information gennem januar 1979 som vildledende, idet „den tog udgangspunkt i falske dokumenter“, og „formålet var at mistænkeliggøre amerikanerne hos deres allierede“.⁵⁵ Rimeligheden i at skærpe opsynet med meningsdannere i 1980'erne beskrev PET således: „det arbejde, de udfører, forekommer ikke altid at have stor opbakning, men man skal nok passe på ikke at lukke øjnene for muligheden, da en bestemt holdning via disse kanaler hurtigt kan ændre befolkningens indstilling.“⁵⁶ Alt i alt vurderede de danske efterretningstjenester forskellige „indflydelsesaktioner“ som udtryk for „bevidst vildledning af den danske befolkning“ med den hensigt at „skabe mistillid til NATO, dansk forsvar og forsvarsviljen“.⁵⁷

⁴⁷ PET's arkiv, DIIS-samling, dokument nr. 235a og dokument nr. 185.

⁴⁸ PET's arkiv, DIIS-samling, dokument nr. 185.

⁴⁹ PET's arkiv, DIIS-samling, dokument nr. 179.

⁵⁰ PET's arkiv, DIIS-samling, dokument nr. 141.

⁵¹ PET's arkiv, DIIS-samling, dokument nr. 173, 130 og 183.

⁵² Siknyt 2/1981, FE's arkiver.

⁵³ PET's arkiv, DIIS-samling, dokument nr. 130.

⁵⁴ PET's arkiv, DIIS-samling, dokument nr. 149 og 170. Der henvises i øvrigt til DIIS-interview med Jørgen Dragsdahl, 29. oktober 2004.

⁵⁵ SikNyt, januar kvartal 1979, FE's arkiver.

⁵⁶ PET's arkiv, DIIS-samling, dokument nr. 141.

⁵⁷ SikNyt nr. 1/1986, FE's arkiver."

Af PET-kommissionens beretning af 24. juni 2009, bind 13, om KGB's kontakt- og agentnet i Danmark, s. 179-180, fremgår:

"14. Konklusion

Det må på baggrund af Gordijevskijs oplysninger vurderes som sandsynligt, at Dragsdahl efter indstilling fra KGB-residenturet i København blev accepteret som "agent" af KGB's 1. hoveddirektorat i Moskva. Optagelsen i "agent-indekset" skete sandsynligvis i 1979. Gordijevskij-materialet beskriver årsagen til hvervningen som et resultat af penge, ideologi og gaver, ligesom KGB-dokumenter angiver konspirative træk ved forbindelsen. Dermed svarer omstændighederne ved Dragsdahls angivelige hvervning til det generelle mønster i KGB's hvervningsteknik, som er beskrevet i indledningen til denne delundersøgelse.

Residenturets indberetninger til Centret kan dog ikke anvendes som et bevis på, at Dragsdahl fungerede som KGB-agent. Oplysningerne om Dragsdahls angivelige hvervning skal tages med det forbehold, at der er tale om andenhåndsuplysninger. Dertil kommer, at residenturets ansatte ofte overdrev deres indberetninger af karrieremæssige eller andre hensyn, samt at der foreligger oplysninger, der sår tvivl om Dragsdahls påståede føringsofficerers troværdighed.

Der er ligeledes det usikkerhedsmoment, at mens residenturet forsøgte at overbevise Centret om Dragsdahls egnethed og pålidelighed som agent, var Centret under indtryk af STASI's oplysninger om, at Dragsdahl stod i forbindelse med CIA. Dragsdahls ægteskab med en sovjetisk kvinde kom sandsynligvis på tværs af KGB's planer om at benytte Dragsdahl, og en officer i Centret, Merkulov, fortalte Gordijevskij, at det var en udbredt opfattelse, at Dragsdahl havde spillet et dobbeltspil over for KGB.

PET's efterforskning og overvågning 1983-85 kunne hverken dokumentere, at Dragsdahl var en "bevidst" eller en "ubevidst" agent. PET kunne ikke godtgøre, at der foregik et samarbejde med KGB. Tjenesten kunne heller ikke verificere residenturets indberetninger til Centret om, at Dragsdahl havde modtaget pengebeløb. Der blev med andre ord ikke tilvejebragt nogen beviser for, at Dragsdahl havde overtrådt straffeloven. Derfor besluttede PET, der i november 1985 syntes stadig mere bevidstgjort om residenturets tendens til at overdrive på forskellige måder, at der ikke skulle rejses tiltale mod Dragsdahl. I stedet indkaldtes Dragsdahl til en samtale i marts 1986, hvor han blev gjort opmærksom på, at hans virke efter PET's opfattelse havde befundet sig i en "grå fase".

PET's tætte overvågning i perioden 1983-1985 var under alle omstændigheder velbegrundet i betragtning af de alvorlige forhold, der beskrives i Gordijevskijmaterialet. Overvågningen gav ikke nye beviser i sagen, men gjorde PET opmærksom på en række af Dragsdahls journalistiske kilder, der sad i stillinger, hvor de havde adgang til klassificeret materiale. PET planlagde derfor en række kontraefterretningsmæssige skridt for at

hindre, at Sovjetunionen, såfremt Dragsdahl måtte være hvervet af KGB, kunne få oplysninger ad disse kanaler. Det er muligt, at Dragsdahls udelukkelse fra SNU også skal ses i sammenhæng hermed. Udenrigsministeriet var i hvert tilfælde i besiddelse af de relevante oplysninger, da man traf beslutning om at nedlægge pressens repræsentation i SNU.

Retlig vurdering:

Kommissionen har ikke ved sin gennemgang af PET's virksomhed i forbindelse med overvågningen af Jørgen Dragsdahl konstateret tilfælde, hvor PET har overtrådt regler og retningslinjer fastsat af Folketinget eller regeringen."

Afgørelser om tavshedspligt

PET indskærpede ved afgørelse af 30. april 2007 Bent Jensen de gældende vilkår for hans adgang til PET's arkiv og den tavshedserklæring, han havde underskrevet, herunder særligt at klassificerede dokumenter ikke måtte anvendes uden udstederens samtykke, og at andre fortrolige oplysninger, som det var nødvendigt at hemmeligholde under hensyntagen til væsentlige private interesser, var omfattet af hans tavshedspligt. Justitsministeriet meddelte ved afgørelse af 6. december 2007 Bent Jensen, at ministeriet ikke fandt grundlag for at ændre PET's afgørelse af 30. april 2007.

Dokumenter fra PET

Højesteret pålagde ved kendelse af 15. januar 2015 efter anmodning fra Bent Jensen PET at udlevere en række afklassificerede dokumenter. Dokumenterne er efterfølgende fremlagt som sagens bilag P 33.

Øvrige dokumenter

For Højesteret er endvidere fremlagt en række avisartikler af Jørgen Dragsdahl, offentliggjort i Information i perioden marts - august 1982. Endvidere er fremlagt en række artikler, offentliggjort i Berlingske Tidende, Politiken, Information, Ritzau og Fyns Amts Avis, uddrag af en række danske og udenlandske litterære værker om PET og KGB samt oversatte uddrag af det såkaldte Mitrokhin-arkiv. Endvidere er fremlagt korrespondance mellem parterne og PET.

Forklaringer

Til brug for Højesteret er der afgivet supplerende forklaring af Ole Stig Andersen.

Ole Stig Andersen har forklaret bl.a., at han med sikkerhed vidste, at der ikke i hans tid var afgivet oplysninger til Embedsmændenes eller Regeringens Sikkerhedsudvalg, uden at han havde godkendt referaterne af disse møder. Han kontaktede PET forud for vidneindkaldelsen til Højesteret. Hans efterfølger i PET, Henning Fode, havde anbefalet ham at kontakte PET med henblik på at tjekke referater mv., så han kunne genopfriske sin viden. Dette havde Henning Fode selv gjort. PET afslog imidlertid dette. Han talte med en kvindelig jurist fra PET. Heller ikke for landsretten havde han haft adgang til at gennemse dokumenter fra PET.

I forhold til sin forklaring for landsretten har han præciseret, at det ikke var et problem, at PET's sager blev omtalt i pressen, men derimod det, at sagerne blev slået negativt op. Det var endvidere ikke slut med at rejse en ren spionsag efter straffelovens § 107. Med hensyn til sagen Arne Herløv Petersen var Michael Elmer i Justitsministeriet enig i, at sagen var omfattet af straffelovens § 108. Det samme var justitsminister Ole Espersen. Ole Espersens brev kunne læses i PET-kommissionens beretning. Stalin havde opgivet ideen om en revolution i et NATO-land – men ikke, at det var muligt at påvirke deres hjerner og hjerter. En tjekkoslovakisk afhopper, Jan Sejna, der var chef for militærstaben i Tjekkoslaviet, havde bl.a. sagt, at Danmark var et godt land at føre meningspåvirkning i. Det var rettelig ikke ham, men retten, der godkendte telefonaflytningerne af Jørgen Dragsdahl.

Jørgen Dragsdahl var den eneste journalist, som han i sin tid havde været med til at aflytte. Han havde utvivlsomt været med til at træffe beslutningen om aflytning af Jørgen Dragsdahl. Han ville dog aldrig gøre det uden at forelægge det for justitsministeriets departementschef. Departementschefen skulle ”nikke til det”. En telefonaflytning var godkendt af ham og departementschefen. Han var overbevist om, at justitsministeren også blev orienteret herom i denne sag. Baggrunden for aflytningen var materialet fra Gordijevskij, der indeholdt en lang liste med agenter og kontakter, herunder Jørgen Dragsdahl. Amerikanerne fik ikke oplysninger om Gordijevskij. På baggrund af bl.a. Gordijevskijs facitliste fulgte PET KGB-folkene fra den sovjetiske ambassade.

At Jørgen Dragsdahl havde usædvanlige og konspirative møder med KGB vidste han fra sine folk. Der var tale om konspirative møder, når den pågældende efterretningsofficer brugte mange timer på såkaldte ”rysteture”. De vidste godt, at PET fulgte dem. Han fremhævede ikke i landsretten, at Jørgen Dragsdahl havde været i Wien. Han ved ikke, hvorfor landsretten

har fremhævet det, men han ved, at Arne Treholt havde møder med sin føringsofficer i Wien. I den forstand, som PET brugte begrebet, var Jørgen Dragsdahl påvirkningsagent eller ”agent of influence”. De havde ikke et andet ord for det. En påvirkningsagent var en, der gennem sine diskussioner mv. var med til at støtte en tankegang, der kunne ”erobre hjerner og hjerter” i vesten. Med omtalen af den engelske efterretningstjeneste i landsretten mente han Gordijevskij-materialet. Lederen af MI6, der på et tidspunkt besøgte ham i Danmark, sagde bl.a., at Gordijevskij var lyspunktet i den vestlige verden. Han havde ikke selv personligt mødt Gordijevskij. PET fik tilsyneladende alt materiale vedrørende Gordijevskij, og han var aldrig stødt på oplysninger, der ikke passede.

Problemet i forhold til Det Sikkerheds- og Nedrustningspolitiske Udvalg (SNU) var, i hvilket omfang udvalgets medlemmer kunne få udleveret klassificeret materiale. Han ved, at SNU’s medlemmer ikke fik udleveret klassificeret materiale på grund af Jørgen Dragsdahl. Jørgen Dragsdahl var som følge af sine intellektuelle evner selvskreven som medlem af SNU, og PET var af den faste overbevisning, at Jørgen Dragsdahl var påvirkningsagent for KGB. Udenrigsministeriets direktør Ejgil Jørgensen skrev den 28. januar 1981 til ham, at man var kommet frem til den løsning, at medlemmerne af SNU kun kunne få rammefortroligt materiale og ikke højere klassificeret materiale. Udgangspunktet var, at SNU’s medlemmer skulle have adgang til materiale, og PET’s problematik var derefter, hvordan dette kunne ske i forhold til Jørgen Dragsdahl. PET mente ikke, at det var forsvarligt, at en påvirkningsagent kom i besiddelse af fortroligt materiale.

PET var medlem af Embedsmændenes og Regeringens Sikkerhedsudvalg. Embedsmandsudvalget mødtes relativt ofte. Forsvarets Efterretningstjeneste deltog også. På møderne orienterede PET om sit arbejde på det sikkerhedspolitiske område. I Regeringens Sikkerhedsudvalg deltog statsministeren, justitsministeren, forsvarsministeren og udenrigsministeren. Han improviserede ikke på møderne, og han havde altid noget at støtte sig til. Dagsordenen for mødet var forinden aftalt med ham. Dragsdahl-problemet var utvivlsomt blevet omtalt og forelagt af ham på både Embedsmændenes og Regeringens Sikkerhedsudvalgsmøde. Det var en vigtig sag. Jørgen Dragsdahls synspunkter repræsenterede et flertal af folketinget i fodnotepolitikens periode. Under sin orientering i sikkerhedsudvalget kunne ministrene gribe ind, men det var aldrig sket. Hvis han på et møde i sikkerhedsudvalget omtalte en person, så var det udtryk for PET’s opfattelse. Det var PET’s officielle opfattelse, at Jørgen Dragsdahl var påvirknings-

agent. Der var også nogen, som efterfølgende havde fortalt ham, at han havde været hos justitsministeren med en telefonaflytning i Jørgen Dragsdahl-sagen, så ministeren kunne høre, hvad der blev sagt på aflytningen. Aflytningen var også hos statsministeren og i Udenrigsministeriet.

Bern-klubben var et samarbejde mellem NATO-landenes og EF-landenes sikkerhedschefer for så vidt angår al efterretningsvirksomhed. Forsvarets Efterretningstjeneste var ikke med. Schweiz og Østrig deltog i klubben, og formålet var udveksling af oplysninger. Fra dansk side sørgede han for, at Niels Schmidt på et møde i Danmark tog emnet om påvirkningsvirksomhed op med de andre landes souschefer.

Han var fra 1975 til 1984 politimester for PET, hvorefter han blev generalsekretær i Advokatsamfundet. Han var efter sin fratreden fra PET ikke involveret i nogen sagsbehandling. Han fik efterfølgende at vide, men ikke af PET, at Gordijevskij var afhoppet. Han var bekendt med, at udvisningen af KGB-folk blev taget op i Sikkerhedsudvalget i 1985. Han var ikke involveret i sin efterfølger i PET, Henning Fodes, beslutning om i 1985 at indstille efterforskningen af sagen. Han havde heller aldrig drøftet dette med Henning Fode.

PET var dengang en relativt lille tjeneste med under 100 kriminalpolitifolk. Derudover var der ordenspolitifolk, der bedrev overvågning, samt kontorpersonale. PET lå underdrejet. I forbindelse med den palæstinensiske terror fik PET dog en afdeling herfor, men PET blev efter hans opfattelse holdt meget hen. PET havde ikke universitetsfolk ansat, bortset fra jurister. PET havde dog nogle kløgtige medarbejdere, der siden besættelsen havde beskæftiget sig med politisk efterforskning, og som var meget vidende om politiske forhold. Det var svært for PET at tiltrække kriminalpolitifolk. Der var dengang en sontring mellem ordens- og kriminalpolitifolk.

Med hensyn til Arne Herløv Petersen-sagen var der i sluthalvfjerdserne stor fokus på ”active measures”, og det begyndte at interesse efterretningstjenesterne. Arne Herløv Petersen-sagen kunne have været gennemført uden at nævne Gordijevskij. Efter Arne Herløv Petersen-sagen var det slut med at rejse sager af denne karakter, dvs. sager inden for påvirkningsområdet, hvor der var en overvægt af politiske forhold. Straffelovens § 108 omfattede efter hans opfattelse revl og krat, og påvirkningsvirksomhed var kun en lille del heraf. Efter rigsadvokatens

opfattelse var påvirkningsvirksomhed slet ikke omfattet af straffelovens § 108, hvorimod justitsministeren var af en anden opfattelse. Der var efter hans opfattelse ikke nogen mening i på ny at rejse en sag, der lignede Arne Herløv Petersen-sagen. Det var i forbindelse med telefonaflytningerne, dvs. ved straffeprocessuelle indgreb, nødvendigt at påberåbe sig en straffelovsbestemmelse, men han ville som chef for PET ikke fremme en sådan sag til strafforfølgning. Han kunne således ikke forestille sig en ny sag, der alligevel ikke ville blive til noget. Samtidig kunne han ikke i forhold til det politiske liv sige, at PET ikke længere interesserede sig for disse forhold. Han var ikke i stand til i detaljen at redegøre for forskellen mellem en person- og operationssag hos PET. Han henviste i stedet til PET-kommissionens beretning. Et eksempel på en personsag var en sikkerhedsgodkendelse. Hvis der derimod var tale om en større efterretningssag oprettedes en operationssag.

Gordijevskij var i København fra 1974 til 1978, hvor han var ansat på den sovjetiske ambassade. Dialogen med Gordijevskij blev varetaget af MI6. PET blev løbende holdt orienteret om de forhold, der vedrørte Danmark. Han havde ingen bemærkninger til, at PET-kommissionen havde anført, at der ikke i 1978 var sket en hvervning af Jørgen Dragsdahl. Han bemærkede, at der kunne være yderligere materiale, som PET-kommissionen ikke havde været i besiddelse af. Jørgen Dragsdahls skribentvirksomhed var kendt i PET, og man overvågede efterretningsofficererne.

I 1982 kom Gordijevskij til London for at gøre tjeneste. PET fik oplysninger fra Gordijevskij om Jørgen Dragsdahl. Kun en håndfuld personer i PET blev gjort bekendt med Gordijevskij. Statsministeren var ikke bekendt med Gordijevskij. Der kom løbende mange dramatiske oplysninger, og han huskede ikke præcist, hvornår han hørte om Jørgen Dragsdahl. Jørgen Dragsdahl var journalist, og det han gjorde – som var forkert – var, at han holdt konspirative møder med fremmede efterretningstjenester. Han huskede ikke at have set en analyse af Jørgen Dragsdahls skribentvirksomhed, dateret henholdsvis 25. og 30. august 1982. Dette var også ligegyldigt. Det var tilstrækkeligt for ham, at der skete udveksling af oplysninger mellem en journalist og en fremmed efterretningstjeneste. Det var dengang forkert at holde konspirative møder med en fjendtlig fremmed efterretningstjeneste.

Der blev efter Jørgen Dragsdahls møde med Katerinkin oprettet en operationssag. Han huskede ikke, om der efterfølgende var flere møder mellem Katerinkin og Jørgen Dragsdahl. Han

huskede ikke, om han blev orienteret om det pågældende møde, der havde fundet sted den 7. marts 1983. Hans forklaring i landsretten om, at Jørgen Dragsdahl var påvirkningsagent, støttede han på, at han fik det af vide af sine folk, og derudover på det, som han læste. Jørgen Dragsdahls artikler svarede i linjen til sovjetisk udenrigspolitik, og indholdet var ubehageligt for regeringens NATO-politik. Derudover støttede han det på, at en pålidelig KGB-agent – Gordijevskij – havde betegnet Jørgen Dragsdahl som agent, og på de konstaterede konspirative møder mellem Jørgen Dragsdahl og KGB. Han var derfor klar over, at Jørgen Dragsdahl var påvirkningsagent. Telefonaflytningerne blev endvidere løbende godkendt af retten. Når han i sine erindringer, ”En PET-chefs erindringer”, s. 409, skrev, at agentbegrebet forudsatte et mere fast samarbejde med veldefinerede opgaver mod betaling, omtalte han PET’s brug af agenter. Han vidste ikke, om Jørgen Dragsdahl modtog penge. Han vidste derimod, at Jørgen Dragsdahl holdt møder i udlandet, og han kendte til den konspirative måde, hvorpå møderne fandt sted.

Om PET-kommissionens omtale af to møder i Embedsmændenes Sikkerhedsudvalg, henholdsvis den 27. maj og 5. oktober 1983, men ikke nogen i Regeringens Sikkerhedsudvalg, havde sagen været nævnt i embedsmandsudvalget, og han gik ud fra, at den også havde været nævnt i Regeringens Sikkerhedsudvalg. Han udleverede ikke PET-materiale til Sikkerhedsudvalget.

I PET’s arbejde talte man om agenter og ”agents of influence” og ikke om agenter i straffelovens forstand. En påvirkningsagent behøvede ikke nødvendigvis at bedrive desinformation. Han havde aldrig påstået, at Jørgen Dragsdahl havde bedrevet desinformation, og han påstod ikke, at Jørgen Dragsdahl havde accepteret at videregive forkert information. Der kunne i øvrigt være lige så meget desinformation fra den anden side. Ved desinformation forstod han, at man bevidst viderebragte fejlagtige oplysninger fra fjendtlige efterretningstjenester.

Praksis fra Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol

I Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols dom af 3. december 2013 i sagen Ungváry og Irodalom Kft. mod Ungarn, præmis 37-70, udtalte Domstolen:

“b. The Court’s assessment

i. General principles

37. The test of “necessity in a democratic society” requires the Court to determine whether the interference complained of corresponded to a “pressing social need”. The Contracting States have a certain margin of appreciation in assessing whether such a need exists, but it goes hand in hand with European supervision, embracing both the legislation and the decisions applying it, even those given by an independent court. The Court is therefore empowered to give the final ruling on whether a “restriction” is reconcilable with freedom of expression as protected by Article 10 (see, among many other authorities, *Perna v. Italy* [GC], no. 48898/99, § 39, ECHR 2003-V; and *Association Ekin v. France*, no. 39288/98, § 56, ECHR 2001-VIII).

38. The Court’s task in exercising its supervisory function is not to take the place of the competent domestic courts but rather to review under Article 10 the decisions they have taken pursuant to their power of appreciation (see *Fressoz and Roire v. France* [GC], no. 29183/95, § 45, ECHR 1999-I). This does not mean that the supervision is limited to ascertaining whether the respondent State exercised its discretion reasonably, carefully or in good faith; what the Court has to do is to look at the interference complained of in the light of the case as a whole, including the content of the comments held against the applicants and the context in which they made them (see *News Verlags GmbH & Co. KG v. Austria*, no. 31457/96, § 52, ECHR 2000-I).

39. In particular, the Court must determine whether the reasons adduced by the national authorities to justify the interference were “relevant and sufficient” and whether the measure taken was “proportionate to the legitimate aims pursued” (see *Chauvy and Others v. France*, no. 64915/01, § 70, ECHR 2004-VI). In doing so, the Court has to satisfy itself that the national authorities, basing themselves on an acceptable assessment of the relevant facts, applied standards which were in conformity with the principles embodied in Article 10 (see, among many other authorities, *Zana v. Turkey*, 25 November 1997, § 51, Reports of Judgments and Decisions 1997-VII).

40. As to the sufficiency of those reasons for the purposes of Article 10 of the Convention, the Court must take account of the overall background against which the statements in question were made. Thus, the contents of the impugned articles cannot be looked at in isolation from the controversy (see *Bladet Tromsø and Stensaas v. Norway* [GC], no. 21980/93, § 62, ECHR 1999-III).

41. Furthermore, as the Court has previously pointed out in cases such as the present one concerning the press, a factor of particular importance for its determination is the vital role of “public watchdog” which the press performs in a democratic society (see *Fatullayev v. Azerbaijan*, no. 40984/07, § 88, 22 April 2010); and the national margin of appreciation is circumscribed by the interest of democratic society in ensuring and maintaining a free press imparting information of serious public concern (see *Goodwin v. the United Kingdom*, 27 March 1996, § 39, Reports 1996-II). The Court reiterates that the press plays a pre-eminent role in a State governed by the rule of law. Although it must not overstep certain bounds set, inter alia, for the protection of the reputation of others, it is nevertheless incumbent on it to impart – in a way consistent with its duties and responsibilities – information and ideas on political questions and on other matters of public interest (see *Prager and Oberschlick v. Austria*, 26 April 1995, § 34, Series A no. 313). Not only does the press have the task of imparting such information and ideas; the public also has the right to receive them (see *Lingens v. Austria*, 8 July 1986, § 41, Series A no. 103).

42. Nevertheless, Article 10 does not guarantee wholly unrestricted freedom of expression to the press, even with respect to coverage of matters of serious public concern. While enjoying the protection afforded by the Convention, journalists must, when exercising their duties, abide by the principles of responsible journalism, namely to act in good faith, provide accurate and reliable information, objectively reflect the opinions of those involved in a public debate, and refrain from pure sensationalism (see, among many others, *Fressoz and Roire* [GC], cited above, §§ 45, 52; *Bladet Tromsø and Stensaas*, cited above, § 65, ECHR 1999-III; *Pedersen and Baadsgaard v. Denmark* [GC], no. 49017/99, § 78, ECHR 2004-XI; and *Stoll v. Switzerland* [GC], no. 69698/01, §§ 102-103, 149, ECHR 2007-V).

43. In the exercise of its supervisory duties, the Court must verify in particular whether the authorities struck a fair balance when protecting two values guaranteed by the Convention which may come into conflict with each other in cases such as the present application, namely, on the one hand, freedom of expression protected by Article 10 and, on the other, the right of the person concerned to protect his reputation, a right which is enshrined in Article 8 of the Convention as part of the right to respect for private life (see *Chauvy and Others*, cited above, § 70) – while being mindful of the fact that journalistic freedom also covers possible recourse to a degree of exaggeration, or even provocation (see *Prager and Oberschlick*, cited above, § 38). However, offence may fall outside the protection of freedom of expression if it amounts to wanton denigration, for example where the sole intent of the offensive statement is to insult (see, e.g. *Uj v. Hungary*, no. 23954/10, § 20, 19 July 2011; *Skałka v. Poland*, no. 43425/98, § 34, 27 May 2003).

44. Furthermore, the limits of acceptable criticism may in some circumstances be wider with regard to civil servants exercising their powers than in relation to private individuals. However, the courts – the guarantors of justice, whose role is fundamental in a State based on the rule of law – must enjoy public confidence; and it may therefore prove necessary to protect judges from offensive and abusive verbal attacks (see *De Haes and Gijssels v. Belgium*, 24 February 1997, § 37, Reports 1997-I; *Janowski v. Poland* [GC], no. 25716/94, § 33, ECHR 1999-I).

45. Where the right to freedom of expression is being balanced against the right to respect for private life, the relevant criteria have been laid down in the Court's case-law as follows (see *Axel Springer AG v. Germany* [GC], no. 39954/08, §§ 90 to 109, 7 February 2012): (a) contribution to a debate of general interest; (b) how well known the person concerned is and what the subject of the publication was; (c) prior conduct of the person concerned; (d) method of obtaining the information and its veracity; (e) content, form and consequences of the publication; and (f) severity of the sanction imposed.

46. Moreover, in order to assess the justification of an impugned statement, a distinction needs to be made between statements of fact and value judgments in that, while the existence of facts can be demonstrated, the truth of value judgments is not susceptible to proof. The requirement to prove the truth of a value judgment is impossible to fulfil and infringes freedom of opinion itself, which is a fundamental part of the right secured by Article 10 (see, for example, *Lingens v. Austria*, 8 July 1986, § 46, Series A no. 103; *Oberschlick v. Austria* (no. 1), 23 May 1991, § 63, Series A no. 204). The classification of a statement as a fact or as a value-judgment is a matter which in the first place falls

within the margin of appreciation of the national authorities, in particular the domestic courts (see *Prager and Oberschlick*, cited above, § 36). However, even where a statement amounts to a value judgment, there must exist a sufficient factual basis to support it, failing which it will be excessive (see *Jerusalem v. Austria*, no. 26958/95, § 43, ECHR 2001-II). As the Court has noted in previous cases, the difference lies in the degree of factual proof which has to be established (see *Scharsach and News Verlagsgesellschaft v. Austria*, no. 39394/98, § 40, ECHR 2003-XI).

47. There is a distinction to be drawn between reporting facts – even if controversial – capable of contributing to a debate of general public interest in a democratic society, and making tawdry allegations about an individual’s private life (see *Armonienė v. Lithuania*, no. 36919/02, § 39, 25 November 2008). In respect of the former, the pre-eminent role of the press in a democracy and its duty to act as a “public watchdog” are important considerations in favour of a narrow construction of any limitations on freedom of expression. However, different considerations apply to press reports concentrating on sensational and, at times, lurid news, intended to titillate and entertain, which are aimed at satisfying the curiosity of a particular readership regarding aspects of a person’s strictly private life (see e.g. *Hachette Filipacchi Associés (ICI PARIS) v. France*, no. 12268/03, § 40, 23 July 2009; and *MGN Limited v. the United Kingdom*, no. 39401/04, § 143, 18 January 2011). Such reporting does not attract the robust protection of Article 10 afforded to the press. As a consequence, in such cases, freedom of expression requires a more narrow interpretation (see *Société Prisma Presse v. France (dec.)*, nos. 66910/01 and 71612/01, 1 July 2003; *Leempoel & S.A. ED. Ciné Revue v. Belgium*, no. 64772/01, § 77, 9 November 2006; *Hachette Filipacchi Associés (ICI PARIS)*, loc. cit.; and *MGN Limited*, loc. cit.). While confirming the Article 10 right of members of the public to have access to a wide range of publications covering a variety of fields, the Court stresses that in assessing in the context of a particular publication whether there is a public interest which justifies an interference with the right to respect for private life, the focus must be on whether the publication is in the interest of the public and not whether the public might be interested in reading it (see *Mosley v. the United Kingdom*, no. 48009/08, § 114, 10 May 2011).

48. The most careful scrutiny on the part of the Court is called for when the measures taken or sanctions imposed by the national authority are capable of discouraging the participation of the press in debates over matters of legitimate public concern (see *Jersild v. Denmark*, 23 September 1994, § 35, Series A no. 298). In this regard, the amount of compensation awarded must “bear a reasonable relationship of proportionality to the ... [moral] ... injury ... suffered” by the plaintiff in question (see *Tolstoy Miloslavsky v. the United Kingdom*, 13 July 1995, § 49 Series A no. 316-B; and *Steel and Morris v. the United Kingdom*, no. 68416/01, § 96, ECHR 2005-II, where the Court held that the damages “awarded ... although relatively moderate by contemporary standards ... [were] ... very substantial when compared to the modest incomes and resources of the ... applicants ...” and, as such, in breach of the Convention; see also *Lepojić v. Serbia*, no. 13909/05, § 77 in fine, 6 November 2007, where the reasoning of the domestic courts was found to be insufficient given, inter alia, the amount of compensation and costs awarded equivalent to approximately eight average monthly salaries).

ii. Application of those principles to the present case

49. The Court notes that the study contained mostly a factual description of the events from the foundation of the Dialógus movement until its dissolution in late 1983. It also included a detailed account of specific actions of certain individuals. As regards Mr K., the article stated that he had ordered the removal of the movement's poster from the university's bulletin board, had prepared reports as a party member, and had reproached a candidate in the Communist youth organisation's elections for having been supported by Dialógus. As it appears from the circumstances of the case, these activities were not in dispute in the domestic proceedings.

50. The courts criticised the applicants for having advanced remarks that in the "Dialógus-case" Mr K. had acted as "an official contact" of the secret services, collaborated with them as a quasi-agent, even exceeding what had been expected from such "official contacts", and had been a hardliner in comparison with other officials. The domestic courts found that these statements were allegations of fact susceptible to proof. The applicants never endeavoured to provide any justification for these allegations, and their truthfulness has never been proved. The applicants argued throughout the proceedings that the disseminated statements did not constitute statements of facts, but were value judgments and conclusions of a historian with sufficient factual background.

(a) Assessment of the case in respect of the first applicant

51. At the outset the Court observes that the impugned statements were made in regard to a public official. Although the article asserted that Mr K. cooperated as an "official contact" with the State security of the previous regime, this criticism was limited to his role as a party official in the 1980s while in office at Pécs University and did not focus on his contemporary professional conduct as a Constitutional Court judge. In the Court's view, in this particular context Mr K. as a public figure had to tolerate stronger criticism by the first applicant acting in his capacity as historian. Mr K. was not prevented from responding to the allegations because of professional self-restraint (*retenue*) due to his function and indeed made use of the press to make his views known.

52. Concerning the question as to whether the statements were factual, the Court does not dispute (see *Pedersen and Baadsgaard v. Denmark* [GC], no. 49017/99, § 76, ECHR 2004-XI) the domestic qualification of the allegations, namely that they were factual in nature, although it notes that the second-instance criminal court and the civil Court of Appeal considered them opinions (see paragraphs 14 and 18 above). The Court further recalls that an assumption as to the reasons and possible intentions of others is a value judgment, not a statement of facts that would lend itself to proof (cf. *a/s Diena and Ozoliņš v. Latvia*, no. 16657/03, § 81, 12 July 2007).

In certain cases, the Court has objected to the restrictive definition of a term (e.g. the term "neo-fascist", see *Karman v. Russia*, no. 29372/02, § 40, 14 December 2006) resulting in a selective interpretation which may warrant different facts to be proven. The Court finds that the term "official contact" is a wide one, capable of evoking in those who read it different notions as to its content and significance (see *Feldek v. Slovakia*, no. 29032/95, § 86, ECHR 2001-VIII).

53. The Court notes the finding of the Supreme Court according to which the first applicant was unable to prove that Mr K. had been in regular contact with the State security, often anticipating and exceeding its expectations. The Court finds that these expressions

exceeded the limits of journalism, scholarship and public debate. In the present case, it is not the –arguably excessive – form of the expression but the defamatory content of these speculations, which the Court finds objectionable as being without sufficient factual support.

Moreover, the Supreme Court noted that the allegations had subsequently been reproduced in a television broadcast and a book (see paragraph 19 above), causing additional injury to Mr K. The Court likewise finds objectionable that the statements were repeated even after the judgment of rectification, by the publication of the book in question (see paragraph 12 above).

54. The Supreme Court attributed much weight to the statement, which described Mr K. as an “official contact” who had actually cooperated with the State security; and it found that that statement was devoid of a factual basis.

The requisite most careful scrutiny (see paragraph 48 above) requires the Court to consider whether the statements were interpreted in light of the article as a whole. For the Supreme Court, it was essential for the finding of lack of factual grounds (and of the resultant false perspective in which the applicants were found to have portrayed Mr K.) that there was no evidence that Mr K.’s report on the Dialógus affair made within the party hierarchy had been written on the commission, instruction or expectation of the Ministry of the Interior (see paragraph 19 above).

55. However, the Court notes that the article intended to demonstrate that collaboration, that is, the activities of “official contacts” meant cooperation without specific, express operational instructions from the State security. Limiting its analysis to this kind of direct cooperation with the State security, the Supreme Court failed to consider that Mr K.’s reports had been in any case available to the authorities of the Communist regime, nor did it attribute any particular relevance to the fact that the first applicant’s undeniably offensive and exaggerated statements were made within the context of the broader presentation of the workings of the oppressive mechanism of a totalitarian regime. It did not consider relevant, either, that the first applicant had indicated the sense in which he had used the term informing (see paragraph 8 above). Indeed, the article was written in order to demonstrate how closely the Ministry of the Interior and the “social organisations” had worked together, and especially, how tight the relation had been between party functionaries and the Ministry of the Interior (see paragraph 7 above).

56. The Court further recalls that the degree of precision for establishing the well-foundedness of a criminal charge by a competent court can hardly be compared to that which ought to be observed by a journalist or a historian when expressing his opinion on a matter of public concern, for the standards applied when assessing someone’s past conduct in terms of morality are quite different from those required for establishing an offence under criminal law (see e.g. *Unabhängige Initiative Informationsvielfalt v. Austria*, no. 28525/95, § 46, ECHR 2002-I; *Wirtschafts-Trend Zeitschriften-Verlags GmbH v. Austria*, no. 58547/00, § 39, 27 October 2005; and *Karman*, cited above, § 42).

57. It follows that the Supreme Court did not assess the impact on Mr K.’s personality rights in the light of the role of the press and did not apply the “most careful scrutiny”, which is to be exercised by the Court in the present context. In particular, it did not consider the fact that many of the allegations regarding the involvement of Mr K. in the ac-

tions directed against the Dialógus movement had been proved true (cf. Bladet Tromsø and Stensaas, cited above, § 71).

58. In the context of the public debate regarding historical responsibility for the injustices of Communism, the Supreme Court argued that it was not acceptable to qualify all potentially available officials, that is, Communist party secretaries, as “official contacts” actually cooperating with the State security.

The Court notes that the Supreme Court interpreted the first applicant’s description of these officials as one portraying them “guilty by association” – which, in that court’s view, could not prove that Mr K. “actually cooperated” with the State security (see paragraph 19 above).

The Court cannot agree with the deduction of the Supreme Court. This line of reasoning disregards the fundamental tenet of the article, namely that the “official contacts” writing reports had indeed contributed to the work of the State security, and that even the “official contacts” had had a certain degree of freedom in cooperation. In the Court’s eyes, the evaluation of the use of this freedom in cooperation is a fact-related value judgment.

59. The Supreme Court concluded that the impugned defamatory statement, in the absence of a factual ground, presented Mr K. in a false light or was false.

The Court finds that although the first applicant did not prove that Mr K. and his reports had actually been commissioned by the State security, it was nevertheless an undisputed fact that he, as a party secretary, had produced reports on the Dialógus affair.

The Court finds that, on careful scrutiny, the broader connotation of “cooperation” should have also been considered; and in regard to that broader connotation, the restrictive interpretation of the impugned terms of the article by the Supreme Court pre-empted the consideration of other facts which were relevant to these terms and also the possibility to consider them as opinion (see paragraphs 53 and 58 above) with sufficient factual basis.

60. In view of the principal thesis of the article (see paragraphs 7 and 19 above) it is plausible that the expressions “reporting”, acting as “informant”, or “collegial contact” do not refer to those activities being actually commissioned by the State security. The Supreme Court understood these activities as belonging to his responsibilities within the Party, without considering the relation thereof to the goals of the State security.

The Court finds such a selective interpretation of the impugned statements, with the resultant burden of proof incumbent on the first applicant, hardly compatible with the demands of the most careful scrutiny applicable in the present case.

61. Beyond the demand of the most careful scrutiny that is required in the distinction of facts and opinion and in the evaluation of the factual basis of defamatory opinions, the assessment of the proper balancing between personality rights and freedom of speech rights requires the consideration of certain particular elements, outlined in paragraph 42 above.

62. As to the criterion of contribution to a debate of general interest, the Court notes that the statements held against the first applicant concerned the recent history of Hungary and aimed at shedding new light on the functioning of the secret service and, in particular, its reliance on public and party officials. The publication was based on research done by Mr Ungváry, a known historian, who, as specified in the introduction to the article, relied on material available in the Historical Archives of the State Security.

63. Against this background, the Court observes that various issues related to the Communist regime still appear to be open to on-going debate between researchers, in the general public as well as in Parliament (see paragraphs 19 and 24 above), and as such should be a matter of general interest in contemporary Hungarian society. It considers that it is an integral part of freedom of expression to seek historical truth and it is not its role to arbitrate on the underlying historical issues, which are part of a continuing debate between historians that shapes opinion as to the events which took place and their interpretation (see *Chauvy and Others*, cited above, § 69). It therefore concludes that this publication deserves the high level of protection guaranteed to political discourse – and the press, in view of its functions. However, these considerations are absent in the Supreme Court judgment (see also paragraph 60 above).

64. Concerning the question as to how well known the person concerned is and what the subject of the publication was, the Court considers that the personal moral integrity of holders of high offices is a matter of public scrutiny in a democratic society. The highest office holders, who are elected in the political process, must accept that their past public and political conduct remains open to constant public scrutiny. Mr K. was elected to one of the highest judicial positions by Parliament. The domestic courts established that he was a public figure in that he was member of the Constitutional Court at the time when the impugned statements were made. The publication did not concern his personal life but his public behaviour in the past, a matter that, in the Court's view, is to some extent related to his position in 2007-2008. In fact, Mr K. did not conceal his past position within the Communist party. The Court is satisfied that since he was active, in his official capacity, in the public domain, he should have had a higher degree of tolerance to criticism (see *Jerusalem*, § 39, cited above).

65. As regards the prior conduct of the person concerned, the Court notes that Mr K. was an elected deputy party secretary at a university in 1983. The Court cannot disregard the fact that the excessive criticism he had to face is related to his active participation in an organisation that was the recognised leading force in a totalitarian State, the People's Republic of Hungary.

66. Concerning the method of obtaining the information and its veracity, the Court observes that Mr Ungváry, a historian by profession, relied on archival research and could rely on certain uncontested facts in regard to the operation of the State security. In particular, it is uncontested that Mr K. had local responsibilities in the Communist party and that he took action against the *Dialógus* movement, for example by removing their poster.

67. As to the content, form and consequences of the publication, the impugned article was written for a weekly literary magazine. It presented a scholarly position, debated among historians, though using excessive language (see paragraph 54 above), but without any sensationalism. Mr K. had the opportunity to comment on the allegations in the

next issue of the paper; moreover, a further rectification was presented in the magazine. He was not accused of criminal wrongdoing (compare and contrast, *Bladet Tromsø and Stensaas*, cited above, § 67), and there is no indication that he suffered any negative consequences in his professional activities.

68. Lastly, concerning the severity of the sanction imposed, it is true that the applicant was subjected to civil-law, rather than criminal, sanctions. However, he was ordered to pay a considerable amount of money in damages and legal costs (see *Koprivica v. Montenegro*, no. 41158/09, § 73, 22 November 2011). Moreover, the Court considers that the measure applied, in a matter which affects Mr Ungváry's professional credibility as a historian, is capable of producing a chilling effect. In this connection, the Court emphasises that a rectification of the statement of facts had already been ordered by a national court; and the subsequent sanctions were not strictly necessary to provide an adequate remedy to Mr K. – who otherwise failed to claim in a proper form (see paragraph 20 above) a publication to give satisfaction at the expense of the perpetrator.

69. Having regard to the foregoing considerations, the Court finds that the domestic courts, by disregarding the above elements, did not establish convincingly a proper balance among the personality rights of a public figure and the first applicant's right to freedom of expression – a right that directly served the general interest by furthering the debate on an issue of great public interest. The reasons adduced by those courts cannot be regarded as sufficient and relevant justification for the interference with the first applicant's right to freedom of expression. The national authorities therefore failed to strike a fair balance between the relevant rights and related interests. The Court would add that the finding of lack of a fair balance is without any prejudice to the personality rights of Mr K., which were affected by the improper statements of the first applicant (see paragraph 54 above).

70. Accordingly, the interference complained of was not "necessary in a democratic society" within the meaning of Article 10 § 2 of the Convention in regard to the first applicant."

I Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols dom af 4. november 2014 i sagen Braun mod Polen, præmis 36-51, udtalte Domstolen:

"2. The Court's assessment

(a) General principles

36. The Court reiterates that freedom of expression, as secured in paragraph 1 of Article 10, constitutes one of the essential foundations of a democratic society and one of the basic conditions for its progress and for each individual's self-fulfilment. Subject to paragraph 2, it is applicable not only to "information" or "ideas" that are favourably received or regarded as inoffensive or as a matter of indifference, but also to those that offend, shock or disturb. Such are the demands of that pluralism, tolerance and broadmindedness without which there is no "democratic society" (see, among many other au-

thorities, *Oberschlick v. Austria* (no. 1), judgment of 23 May 1991, Series A no. 204, § 57, and *Nilsen and Johnsen v. Norway* [GC], no. 23118/93, § 43, ECHR 1999-VIII).

37. There is little scope under Article 10 § 2 of the Convention for restrictions on political speech or on debate on questions of public interest (see *Sürek v. Turkey* (no. 1) [GC], no. 26682/95, § 61, ECHR 1999-IV).

38. The test of whether an interference is “necessary in a democratic society” requires the Court to determine whether the interference complained of corresponded to a “pressing social need”. The Contracting States have a certain margin of appreciation in assessing whether such a need exists, but it goes hand in hand with European supervision, embracing both the legislation and the decisions applying it, even those given by an independent court. The Court is therefore empowered to give the final ruling on whether a “restriction” is reconcilable with freedom of expression as protected by Article 10 (see, among many other authorities, *Perna v. Italy* [GC], no. 48898/99, § 39, ECHR 2003-V, and *Association Ekin v. France*, no. 39288/98, § 56, ECHR 2001-VIII).

39. Under the terms of paragraph 2 of Article 10 of the Convention, freedom of expression carries with it “duties and responsibilities”, which also apply to the media. Moreover, these “duties and responsibilities” are liable to assume significance when there is a question of attacking the reputation of a named individual and infringing the “rights of others”.

There is no doubt that Article 10 § 2 enables the reputation of others - that is to say, of all individuals - to be protected; but in such cases the requirements of such protection have to be weighed in relation to the interests of open discussion of political issues (see *Lingens*, cited above, § 42).

40. The Court reiterates that the protection of the right of journalists to impart information on issues of general interest requires that they should act in good faith and on an accurate factual basis and provide “reliable and precise” information in accordance with the ethics of journalism (see, for example, *Fressoz and Roire*, § 54; *Bladet Tromsø and Stensaas*, § 58, and *Prager and Oberschlick*, § 37, all cited above). The same principles must apply to others who engage in public debate (see *Steel and Morris v. the United Kingdom*, no. 68416/01, § 90, ECHR 2005-II).

41. The Court’s task in exercising its supervisory function is not to take the place of the competent domestic courts but rather to review under Article 10 the decisions they have taken pursuant to their power of appreciation (see *Fressoz and Roire v. France* [GC], no. 29183/95, § 45, ECHR 1999-I). In particular, the Court must determine whether the reasons adduced by the national authorities to justify the interference were “relevant and sufficient” and whether the measure taken was “proportionate to the legitimate aims pursued” (see *Chauvy and Others v. France*, no. 64915/01, § 70, ECHR 2004-VI). In doing so, the Court has to satisfy itself that the national authorities, basing themselves on an acceptable assessment of the relevant facts, applied standards which were in conformity with the principles embodied in Article 10 (see, among many other authorities, *Zana v. Turkey*, 25 November 1997, Reports 1997-VII, pp. 2547-48, § 51).

(b) Application of the general principles to the present case

42. The Court notes that it is undisputed that the civil proceedings against the applicant amounted to an “interference” with the exercise of his right to freedom of expression. The Court also finds, and the parties agreed on this point, that the interference complained of was prescribed by law, namely Articles 23 and 24 of the Civil Code, and was intended to pursue a legitimate aim referred to in Article 10 § 2 of the Convention to protect “the reputation or rights of others”. Thus the only point at issue is whether the interference was “necessary in a democratic society” to achieve that aim.

43. The applicant in the instant case took part in a radio debate during which he stated that the claimant, Mr J.M., had been a secret collaborator with the communist regime. The domestic courts examined the veracity of this statement, heard experts and re-researched the remaining files of the communist-era security services. Although they confirmed that the claimant had indeed been registered as a collaborator and in the past there had been a two-volume-file on him, the file in question could no longer be found. The courts thus concluded that it could not be proven that the claimant had intentionally and secretly collaborated with the regime within the meaning of the domestic law on lustration. The applicant’s statement was considered untrue. According to the domestic court’s assessment untrue statements infringing upon another person’s rights had to be considered illegal.

44. The Court takes note that the accusation was serious for Mr J.M., who is a well-known and popular language specialist. To call somebody a secret collaborator with the communist-era security services carries a negative assessment of his behaviour in the past and is surely an attack on his good name. The Court reiterates that the right to protection of reputation is a right which is protected by Article 8 of the Convention as part of the right to respect for private life (see *Chauvy and Others*, cited above, § 70; *Polanco Torres and Movilla Polanco v. Spain*, no. 34147/06, § 40, 21 September 2010; and *Couderc and Hachette Filipacchi Associés v. France*, no. 40454/07, § 53, 12 June 2014). The domestic authorities were therefore faced with the difficult task of balancing two conflicting values, namely freedom of expression of the applicant on the one hand and Mr J.M.’s right to respect for his reputation on the other (see *Axel Springer AG v. Germany [GC]*, no. 39954/08, § 84, 7 February 2012).

45. In assessing the necessity of the interference, it is important to examine the way in which the relevant domestic authorities dealt with the case, and in particular whether they applied standards which were in conformity with the principles embodied in Article 10 of the Convention (see paragraph 41 above).

46. The Court notes that the Supreme Court differentiated between the standards applicable to journalists and those applicable to other participants in the public debate. It did so, without examining whether such a differentiation would be compatible with Article 10 of the Convention. According to the Supreme Court, the standard of due diligence and good faith should be applied only to journalists who fulfil an especially important social function. Other persons were required by the Supreme Court to meet a higher standard in that they were to prove the veracity of their allegations (see paragraph 22 above). In such case the question of due diligence would be taken into account only when establishing their fault i.e. the sanction. In the instant case the domestic courts found the applicant to be in the latter category, and in view of his inability to prove the truth of his statement, they concluded that he had breached the claimant’s personal rights.

47. The Government and the domestic courts claimed that the applicant was not a journalist. On the other hand the applicant insisted that he had been active in professional journalism for many years. However, in any case the question of whether the applicant was a journalist within the meaning of the domestic law, is not of particular relevance in the circumstances of the instant case. The Court reiterates that the Convention offers a protection to all participants in debates on matters of legitimate public concern.

48. The Court notes that the applicant was a historian, the author of press articles and television programmes, and someone who actively and publicly commented on current affairs. The domestic courts acknowledged that the applicant was a publicist and that given his professional experience, and the fact that he was a “specialist” on the subject, he had been invited to participate in the radio programme on lustration. Nevertheless they found the applicant’s intervention to be of a private nature. The Court also notes that when assessing the legality of his actions the Supreme Court failed to address the question of whether the applicant had been engaged in public debate.

49. The Court is not called upon to prejudge whether the applicant in the instant case relied on sufficiently accurate and reliable information. Nor will it decide whether the factual basis on which the applicant had relied on justified the nature and degree of the serious allegation he had made. This was the task of the domestic courts, which are in principle better placed to assess the factual circumstances of the case. However, when deciding these issues the domestic courts should observe the standards of freedom of expression enshrined in the Convention.

50. The Court considers that the applicant in the case under consideration had clearly been involved in a public debate on an important issue (see *Vides Aizsardzības Klubs v. Latvia*, no. 57829/00, § 42, 27 May 2004). Therefore the Court is unable to accept the domestic courts’ approach that required the applicant to prove the veracity of his allegations. It was not justified, in the light of the Court’s case-law and in the circumstances of the case, to require the applicant to fulfil a standard more demanding than that of due diligence only on the ground that the domestic law had not considered him a journalist.

The domestic courts, by following such an approach, had effectively deprived the applicant of the protection afforded by Article 10.

51. Although the national authorities’ interference with the applicant’s right to freedom of expression may have been justified by a concern to restore the balance between the various competing interests at stake, the reasons relied on by the domestic courts cannot be considered relevant and sufficient under the Convention. This conclusion cannot be altered by the relatively lenient nature of the sanction imposed on the applicant.

There has accordingly been a violation of Article 10 of the Convention.”

Højesterets begrundelse og resultat

Indledning

Sagen angår, om Bent Jensen har overtrådt straffelovens § 267, jf. § 269, stk. 1, i forbindelse med 18 udsagn om Jørgen Dragsdahl, som Bent Jensen fremsatte i Jyllands-Posten, Weekendavisen og Information i 2007 og 2008. Udsagnene angår Jørgen Dragsdahls virke som journalist og debattør under Den Kolde Krig og hans forhold til KGB og Sovjetunionen.

Fem dommere – Poul Søgaard, Jytte Scharling, Thomas Rørdam, Lars Hjortnæs og Jan Schans Christensen – udtaler:

Udsagn om, at Jørgen Dragsdahl var KGB-agent

Vi finder, at Bent Jensen ved udsagn 1, 3 og 10 har beskyldt Jørgen Dragsdahl for at have været KGB-agent.

Udsagn 1 om, at ”Arkiverne har vist, at Jørgen Dragsdahl var KGB-agent”, er fremsat af Bent Jensen til tre journalister fra Jyllands-Posten i anledning af hans indlæg i avisen den 14. januar 2007, og som anført af landsretten har Bent Jensen ikke bestridt at have udtalt sig som gengivet.

Udsagn 3 stammer fra Bent Jensens indlæg i Jyllands-Posten den 14. januar 2007. Indlægget blev indledt med en omtale af, at Ekstra Bladet i 1992 hævdede, at Jørgen Dragsdahl havde været KGB-spion, og at Jørgen Dragsdahl ifølge Ekstra Bladet i begyndelsen af 1980’erne havde holdt konspiratoriske møder med KGB-officerer og fået penge for sit arbejde. Senere i indlægget skriver Bent Jensen: ”I dag kan det dokumenteres, at en stor del af oplysningerne i Ekstra Bladets artikler var sande.” Vi finder, at den citerede passus, når den læses i sammenhæng med indlæggets indledning, af en almindelig læser må forstås således, at den indeholder en beskyldning om, at Jørgen Dragsdahl var KGB-spion eller KGB-agent. Det samme gælder udsagn 10, hvor Bent Jensen i et indlæg i Jyllands-Posten den 19. januar 2007 bl.a. skriver: ”Ekstra Bladets påstande var i alt væsentligt sande ...”.

Et udsagn om, at en person har virket som agent for en fremmed efterretningstjeneste, er efter vores opfattelse som udgangspunkt udtryk for en beskyldning om strafbart forhold efter straffelovens § 107 eller § 108. Vi finder, at navnlig Bent Jensens indlæg i Jyllands-Posten den 14. og 19. januar 2007 af en almindelig læser måtte forstås i overensstemmelse med dette udgangspunkt, idet det – uanset at Bent Jensen i forskellige sammenhænge anvender udtrykket

”indflydelsesagent” og ”påvirkningsagent” i artiklen af 14. januar 2007 – efter en helhedsvurdering ikke stemmer med en naturlig læsemåde at forstå Bent Jensens udsagn på den måde, at de er begrænset til at beskrive Jørgen Dragsdahls virksomhed som alene bistand til KGB i form af påvirkning af den offentlige mening i pro-sovjetisk retning.

Vi lægger herved navnlig vægt på, at Bent Jensen i indlægget af 14. januar 2007 som nævnt skriver, at Ekstra Bladet i 1992 hævdede, at Jørgen Dragsdahl havde været KGB-spion og fået penge for sit arbejde, og at det i dag kan dokumenteres, at en stor del af oplysningerne i Ekstra Bladets artikler var sande. Bent Jensen skriver også i indlægget, at daværende PET-medarbejder Per Larsen i et avisinterview havde været tæt på at sige, at det skyldtes politiske hensyn, at der ikke blev rejst straffesag mod Jørgen Dragsdahl. Bent Jensen skriver, at det for PET ville være ubehageligt, hvis man endnu engang skulle komme i den situation, at man ønskede en mistænkt indflydelsesagent tiltalt for derpå af politiske årsager at blive underløbet af regeringen. Bent Jensen anfører endvidere i indlægget af 14. januar 2007, at DIIS-redegørelsens billede af Jørgen Dragsdahls meritter var ”vildledende”, fordi man i redegørelsen nok omtalte, at han havde været i PET’s søgelys, men bl.a. fortav, at PET karakteriserede Jørgen Dragsdahl som agent. I indlægget af 19. januar 2007 skriver Bent Jensen i forlængelse af indlægget af 14. januar 2007, at det var en del af baggrunden for, at han offentliggjorde denne artikel, at Ekstra Bladet i 1992 havde skrevet, at Jørgen Dragsdahl var ”betalt KGB-agent”, og at ”Ekstra Bladet hævdede, at det skyldtes politisk bekvemmelighed (dvs. opportunisme), når den borgerlige regering i sin tid havde forhindret tiltalerejsning med efterfølgende retssag mod Dragsdahl.” Bent Jensen gentager herefter, at de relevante dokumenter i PET’s arkiv har vist, at Ekstra Bladets påstande i alt væsentligt var sande. Vi lægger endvidere vægt på, at Bent Jensen i anledning af sit indlæg i Jyllands-Posten den 14. januar 2007 til tre journalister fra avisen generelt og uden forbehold udtalte: ”Arkiverne har vist, at Jørgen Dragsdahl var KGB-agent”. Det kan ikke føre til et andet resultat med hensyn til bedømmelsen af Bent Jensens udsagn som en beskyldning om strafbart forhold, at Bent Jensen f.eks. i sit indlæg i Weekendavisen den 9. februar 2007 har anført, at han ikke har beskæftiget sig med eller taget stilling til, om Jørgen Dragsdahl har begået noget strafbart.

Vi finder således efter det anførte, at udsagnene om, at Jørgen Dragsdahl var KGB-agent, er udtryk for ærekrænkende sigtelser om, at Jørgen Dragsdahl har begået strafbart forhold.

Spørgsmålet er herefter, om fremsættelsen af de ærekrænkende sigtelser om strafbart forhold var berettiget efter straffelovens § 267, jf. § 269, stk. 1, således som disse bestemmelser skal forstås i lyset af artikel 8 og 10 i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention.

Som anført af landsretten må sagen afgøres på grundlag af de oplysninger, der har været genstand for bevisførelse under sagen. Der kan således ikke lægges vægt på Bent Jensens forklaring om dokumenter og oplysninger, der ikke er indgået i bevisførelsen.

Efter bevisførelsen finder vi, at der ikke er belæg for beskyldningerne om, at Jørgen Dragsdahl har udøvet strafbar virksomhed som KGB-agent.

For den, der fremsætter ærekrænkende sigtelser som led i en offentlig debat om emner af væsentlig samfundsmæssig interesse, kan det efter Menneskerettighedsdomstolens praksis ikke kræves, at den pågældende præsterer fuldt sandhedsbevis for sigtelsen for at kunne være beskyttet af hensynet til ytringsfriheden. Imidlertid skal den pågældende opfylde den standard, der også gælder for journalister, dvs. ”act in good faith and on an accurate factual basis and provide ”reliable and precise” information in accordance with the ethics of journalism” (”due diligence”), jf. præmis 40 og 50 i Menneskerettighedsdomstolens dom af 4. november 2014 i sagen Braun mod Polen.

Vi finder, at Bent Jensens beskyldninger mod Jørgen Dragsdahl om strafbart forhold må anses for at være fremsat som led i en offentlig debat om et emne af væsentlig samfundsmæssig interesse. Vi lægger herved vægt på, at Jørgen Dragsdahl havde været medlem af regeringens Sikkerheds- og Nedrustningspolitiske Udvalg, at han havde skrevet debatbøger bl.a. om Den Kolde Krig, at de internationale sikkerheds- og nedrustningsspørgsmål, han havde beskæftiget sig med som journalist og forfatter, var genstand for en omfattende offentlig debat i samtiden, og at bl.a. Jørgen Dragsdahls virke i den forbindelse også efterfølgende havde været debatteret offentligt og herunder omtalt i DIIS-rapporten fra 2005 om Danmark under Den Kolde Krig.

Det følger af Menneskerettighedsdomstolens praksis, at der i en situation som den foreliggende skal foretages en afvejning af på den ene side hensynet til Bent Jensens ytringsfrihed efter menneskerettighedskonventionens artikel 10 og på den anden side hensynet til beskyttel-

sen af Jørgen Dragsdahls omdømme efter konventionens artikel 8. Ved denne afvejning skal der som fastslået i Menneskerettighedsdomstolens dom af 7. februar 2012 i sagen Springer AG mod Tyskland inddrages følgende kriterier ”(a) contribution to a debate of general interest; (b) how well known the person concerned is and what the subject of the publication was; (c) prior conduct of the person concerned; (d) method of obtaining the information and its veracity; (e) content, form and consequences of the publication; and (f) severity of the sanction imposed.”, jf. herved præmis 45 i Menneskerettighedsdomstolens dom af 3. december 2013 i sagen Ungváry og Irodalom Kft. mod Ungarn. Det forhold, at der er spørgsmål om at pålægge Bent Jensen mortifikation, tortgodtgørelse og straf, der kan virke afskrækkende på deltagelse i en samfundsmæssig betydningsfuld debat, medfører, at der i forbindelse med afvejningen skal foretages ”the most careful scrutiny”, jf. dommens præmis 48.

Ved den samlede bedømmelse, der herefter skal foretages, taler det som anført af landsretten for at anse Bent Jensens udsagn for berettigede under hensyn til ytringsfriheden, at han har udtalt sig som led i en offentlig debat om emner af væsentlig samfundsmæssig interesse, og at Jørgen Dragsdahl som kendt journalist, der gennem en længere årrække har været en meget aktiv debattør om sikkerhedspolitiske emner under Den Kolde Krig, må tåle at være genstand for kritisk omtale og vurdering.

Heroverfor må det efter vores opfattelse tillægges betydning, at Bent Jensen har fremsat beskyldninger mod Jørgen Dragsdahl for strafbart forhold, og at der ikke har været belæg for disse beskyldninger. Det må lægges til grund, at Bent Jensen var klar over, at PET efter en omfattende efterforskning mod Jørgen Dragsdahl havde vurderet, at der ikke var grundlag for at indstille til Justitsministeriet, at der skulle rejses tiltale mod Jørgen Dragsdahl. Af DIIS-redegørelsen fra 2005 fremgår, at Jørgen Dragsdahl i kraft af sine nære kontakter til østblok-kens pressefolk og sin rolle som meningsdanner havde været i PET’s søgelys, og det nye i Bent Jensens indlæg i 2007 var således navnlig beskyldningerne for strafbart forhold. Vi finder, at det ved vurderingen af den beskyttelse, der tilkommer Jørgen Dragsdahl efter menneskerettighedskonventionens artikel 8, må tillægges særlig vægt, at han er blevet beskyldt for strafbart forhold, efter at PET havde besluttet, at der ikke var grundlag for at afgive indstilling om tiltalerejsning. Endvidere havde Bent Jensen fået særlig adgang til PET’s materiale med henblik på generel forskning i Den Kolde Krigs historie, mens Jørgen Dragsdahl ikke havde denne adgang til PET’s arkiver, og Jørgen Dragsdahl havde således begrænsede muligheder

for at imødegå Bent Jensens beskyldninger. De alvorlige beskyldninger mod Jørgen Dragsdahl må antages at have haft negativ betydning for hans virke som journalist.

Efter en samlet vurdering af de nævnte omstændigheder finder vi, at Bent Jensen ved fremsættelsen af beskyldningerne mod Jørgen Dragsdahl for strafbar agentvirksomhed har pådraget sig strafansvar efter straffelovens § 267, jf. § 269, stk. 1, og at Jørgen Dragsdahl har ret til mortifikation efter straffelovens § 273 og tortgodtgørelse efter erstatningsansvarslovens § 26. Vi finder således, at Bent Jensen ikke har udvist den "due diligence", som efter Menneskerettighedsdomstolens praksis kræves for at beskytte Bent Jensens ytringer efter menneskerettighedskonventionens artikel 10 ved afvejningen over for hensynet til beskyttelsen af Jørgen Dragsdahls omdømme efter konventionens artikel 8.

Udsagn om, at PET anså Jørgen Dragsdahl for at være KGB-agent

I udsagn 7, 8, 12 og 25 har Bent Jensen anført, at PET anså Jørgen Dragsdahl for at være KGB-agent.

Det fremgår af PET's materiale vedrørende efterforskningen mod Jørgen Dragsdahl i årene 1983-1985, at der var medarbejdere i PET, som i efterforskningsforløbet fandt, at Jørgen Dragsdahl havde udført agentvirksomhed for KGB. Jørgen Dragsdahl er endvidere benævnt som agent eller påvirkningsagent i rapporter sendt til Udenrigsministeriet, Forsvarets Efterretningstjeneste og Regeringens Sikkerhedsudvalg, herunder til brug for afgørelser om udvisning af ambassadefunktionærer ved den sovjetiske ambassade. Efterforskningen af Jørgen Dragsdahl endte imidlertid som nævnt med, at der efter PET's opfattelse ikke var grundlag for at indstille til Justitsministeriet, at der skulle rejses tiltale mod ham, og vi finder derfor, at det var misvisende at give udtryk for, at PET anså Jørgen Dragsdahl for at være KGB-agent uden samtidig tydeligt at angive PET's endelige opfattelse af tiltalespørgsmålet.

Med disse bemærkninger og i øvrigt af de grunde, der er anført ovenfor vedrørende udsagnene om, at Jørgen Dragsdahl var KGB-agent, stemmer vi for at tage Jørgen Dragsdahls påstand om straf, mortifikation og tortgodtgørelse til følge med hensyn til udsagn 7, 8, 12 og 25.

Udsagn om, at Jørgen Dragsdahl har deltaget i konspirative møder med KGB-officerer mv.

I udsagn 5, 6, 9, 11, 21 og 23 har Bent Jensen beskyldt Jørgen Dragsdahl for at have deltaget i konspirative møder med KGB-officerer mv.

Vi tiltræder landsrettens bedømmelse, hvorefter der er tale om ærekrænkende sigtelser, men at udsagnene har tilstrækkelig dækning i PET-dokumenterne. Vi tiltræder derfor, at Bent Jensen er frifundet vedrørende disse udsagn.

Udsagn om desinformation

Vi tiltræder af de grunde, landsretten har anført, at Bent Jensens udsagn 15, 16, 27, 30 og 31 indeholder ærekrænkende sigtelser.

Vi finder, at de pågældende udsagn, der findes i artiklerne af 26. januar 2007 og 3. maj 2008, i sammenhæng med artiklernes øvrige indhold af en almindelig læser må opfattes som udsagn om, at Jørgen Dragsdahl i avisartikler bevidst havde misinformeret læserne.

Ved bedømmelsen af, om betingelserne for straffrihed er opfyldt, må der lægges vægt på, at de fem udsagn retter sig kritisk mod Jørgen Dragsdahls bidrag til en offentlig debat om emner af væsentlig samfundsmæssig interesse. Ud fra hensynet til ytringsfriheden gælder der vide rammer for sådanne udsagn, og vi tiltræder landsrettens bedømmelse, hvorefter Bent Jensens kritik ikke var uden faktisk grundlag.

På denne baggrund og i øvrigt af de grunde, landsretten har anført, tiltræder vi, at Bent Jensen er frifundet for Jørgen Dragsdahls påstande vedrørende disse udsagn.

Konklusion

Efter det anførte stemmer vi for at tage Jørgen Dragsdahls påstand om mortifikation til følge for så vidt angår udsagn 1, 3, 7, 8, 10, 12 og 25 og for at fastsætte den tortgodtgørelse, der tilkommer Jørgen Dragsdahl, til 100.000 kr. med procesrente fra den 6. februar 2007.

Vi stemmer endvidere for at tage Jørgen Dragsdahls påstand om straf til følge, således at Bent Jensen for udsagn 3, 7, 8, 10, 12 og 25 straffes med 10 dagbøder á 1.000 kr. Forvandlingsstraffen er fængsel i 10 dage.

Vi stemmer endelig for at stadfæste landsrettens dom for så vidt angår udsagn 5, 6, 9, 11, 15, 16, 21, 23, 27, 30 og 31.

Dommerne Poul Dahl Jensen og Hanne Schmidt udtaler:

Det centrale spørgsmål i sagen er, om Bent Jensen har pådraget sig strafansvar efter straffelovens § 267 om ærekrænkelser ved i avisartikler i 2007 at have skrevet, at Jørgen Dragsdahl ifølge PET var agent for KGB.

Vi er enige i, at udsagn med dette indhold er egnet til at nedsætte Jørgen Dragsdahl i medborgeres agtelse, og at udsagnene derfor udgør en ærefornærmende sigtelse i § 267's forstand.

Det afgørende for spørgsmålet om strafansvar er herefter, om forholdet er omfattet af § 269, stk. 1, således som denne bestemmelse må forstås i lyset af Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 8 og 10.

De aktiviteter, som Bent Jensen omtaler i den første artikel fra 14. januar 2007, angår Jørgen Dragsdahls samarbejde med KGB med hensyn til at udøve påvirkning på det politiske område. Det er bl.a. anført, at "Gordijevskij har sagt, at Dragsdahl blev anvendt til "aktive foranstaltninger" dvs. påvirkning af den offentlige mening", og udtrykket "indflydelsesagent" og "påvirkningsagent" er anvendt fem steder i artiklen som betegnelse for denne form for bistand til KGB. I hvert fald de to af stederne er udtrykket anvendt specifikt i forbindelse med Jørgen Dragsdahls virksomhed. Det drejer sig om sætningerne: "For PET ville det være ubehageligt, hvis man endnu engang skulle komme i den situation, at man ønskede en mistænkt indflydelsesagent tiltalt for derpå af politiske årsager at blive underløbet af regeringen", og "PET vejede svaret på en guldvægt: Umiddelbart kunne det se ud til, at KGB mente, at det var lykkedes at få Dragsdahl til at samarbejde som påvirkningsagent". Udtrykket "agent" andre steder i artiklen må derfor i sammenhængen mest naturligt forstås på samme måde. Denne forståelse bestyrkes af Bent Jensens efterfølgende artikler. I artiklen af 7. februar 2007 har Bent Jensen således bl.a. anført følgende: "Jeg citerer oven i købet en jurist og ekspert i strafferet, som har argumenteret for, at det ikke er strafbart at være indflydelses- eller påvirkningsagent... Ifølge juristen er det kun strafbart, hvis man videregiver fortrolige oplysninger om danske forhold til en fremmed magts repræsentanter, ...". Tilsvarende har Bent Jensen i artiklen af 9. februar

2007 anført bl.a.: ”Faktisk citerer jeg en jurist, der mener, at Dragsdahls handlinger var legitime, og at straffeloven slet ikke var relevant for indflydelsesagenters virksomhed.”

På den baggrund finder vi, at udtrykket ”agent” i sammenhængen må forstås som et udsagn om, at Jørgen Dragsdahl ifølge PET var en indflydelsesagent, der hemmeligt ydede KGB bistand med at udbrede Sovjetunionens synspunkter i Danmark.

Ole Stig Andersen, der var chef for PET frem til november 1984, har for Højesteret forklaret, at det var PET’s officielle opfattelse, at Jørgen Dragsdahl var påvirkningsagent, og at denne vurdering bl.a. støttedes på, at Jørgen Dragsdahls artikler svarede i linjen til sovjetisk udenrigspolitik, at Gordijevskij havde betegnet Jørgen Dragsdahl som agent, og at der var konstateret konspirative møder mellem Jørgen Dragsdahl og KGB. Det var således ikke kun menige medarbejdere i PET, der anså Jørgen Dragsdahl for at være påvirkningsagent for KGB. Det var i en periode også opfattelsen hos PET’s ledelse, og denne opfattelse byggede i det væsentlige på de samme faktuelle oplysninger om Jørgen Dragsdahl, som fremgik af de PET-dokumenter, der lå til grund for Bent Jensens artikler, herunder om Jørgen Dragsdahls konspirative møder med KGB-officerer i Wien og i forskellige danske provinsbyer.

Med disse bemærkninger og af de grunde, som landsretten i øvrigt har anført, tiltræder vi landsrettens bedømmelse, hvorefter Bent Jensen ikke har pådraget sig strafansvar efter straffelovens § 267 ved at have fremsat udsagn om, at Jørgen Dragsdahl ifølge PET var agent for KGB.

Vi stemmer derfor for at stadfæste landsrettens frifindelse af Bent Jensen for så vidt angår udsagn 1, 3, 7, 8, 10, 12 og 25.

Herefter – og idet vi ligesom flertallet kan tiltræde landsrettens frifindelse for så vidt angår de øvrige 11 udsagn – stemmer vi for i det hele at stadfæste landsrettens dom om frifindelse af Bent Jensen.

Der træffes afgørelse efter stemmeflertallet.

Sagsomkostninger

Begge parter har opnået fri proces for Højesteret. Det er oplyst, at Jørgen Dragsdahl har en retshjælpsforsikring, som under visse betingelser dækker omkostningerne ved en sag som den foreliggende, dog med et maksimum på 200.000 kr. og med en selvrisiko på 10 %. Det er oplyst, at Bent Jensens sagsomkostninger ikke dækkes af en retshjælpsforsikring. Ingen af parterne havde fri proces for byret eller landsret.

Efter sagens udfald og omfang finder Højesteret, at Bent Jensen i sagsomkostninger for byret og landsret til Jørgen Dragsdahl skal betale i alt 502.700 kr. Heraf udgør 500.000 kr. delvis dækning af udgifter til advokatbistand, og 2.700 kr. udgift til retsafgift for byretten, beregnet af det vundne beløb.

Da begge parter har fri proces for Højesteret, og under hensyn til at Bent Jensen ikke har retshjælpsdækning, finder Højesteret, at ingen af parterne skal betale sagsomkostninger for Højesteret til den anden part eller til statskassen.

Thi kendes for ret:

Bent Jensen skal anerkende, at følgende udsagn er fremsat med urette og kendes ubeføjede:

Udsagn 1: ”Arkiverne har vist, at Jørgen Dragsdahl var KGB-agent,” siger Bent Jensen, som beskriver resultaterne af sine arkivstudier i en artikel i denne avis.”

Udsagn 3: ”Dragsdahl har senere pralet af, at han fik tilkendt et ”efter danske forhold pænt beløb og en total tilbagekaldelse af alle beskyldninger fra Ekstra Bladet.” Han fik 125.000 kr. I dag kan det dokumenteres, at en stor del af oplysningerne i Ekstra Bladets artikler var sande.”

Udsagn 7: ”PETs fortrolige konklusion til eget brug lød således: ”Set med KGB-briller har D[ragsdahl]s position [...] været ualmindelig nyttig. Det er ikke uden grund, at han på et tidspunkt i Centret blev benævnt som ”nr. 1” i Danmark, men hvor meget man reelt har fået ud af denne agent, kan der kun gisnes om.” Dragsdahl var altså ifølge både KGB og PET KGB-agent.”

Udsagn 8: ”DIIS-udredningens billede af Dragsdahls meriter er så tilslørende, at det må betegnes som vildledende. Det hedder blot, at han var ”i PETs søgelys i kraft af sine nære kontakter til østblokkens pressefolk, såvel i Danmark som i Sovjetunionen.” [...] Men der er intet om hans konspirative omgang med KGB-føringsofficerer i Danmark og i udlandet. Og det forties, at PET karakteriserede Dragsdahl som agent. Selv om de danske efterretningstjenester via Gordijevskij fik ”en enestående indsigt” i Sovjetunionens operationer i Danmark, er hans oplysninger ikke anvendt, og han er heller ikke som Dragsdahl blevet interviewet i forbindelse med udredningen. DIIS-udrederne har set det samme materiale i PETs arkiv, som denne artikel bygger på, og må derfor vide, at PET anså Jørgen Dragsdahl for at være KGB-agent. Alligevel har man valgt at fortie dette forhold.”

Udsagn 10: ”Da jeg første gang for omkring to år siden læste de relevante dokumenter i PETs arkiv, blev jeg målløs. Ekstra Bladets påstande var i alt væsentligt sande, og Dragsdahl havde altså på falsk grundlag fået lukket munden på bladet og endda uretmæssigt fået en stor sum penge presset ud af avisen!”

Udsagn 12: ”Dragsdahl er ganske vist nævnt flere gange i udredningen, men læseren bliver holdt i uvidenhed om arten af hans forhold til KGB, og det forties ganske, at både KGB og PET betegnede ham som agent.”

Udsagn 25: ”Og min kritik af DIIS-udredningen går på, at den fortier, at PET karakteriserede Dragsdahl som ”agent”, selv om DIIS-udrederne havde kendskab til PETs vurdering. Jeg mener naturligvis heller ikke, at en PET-medarbejders vurdering er det endelige bevis for noget som helst. Men PETs opfattelse kom jo ikke ud af den blå luft – det var en konklusion, der blev nået, efter at Dragsdahl skridt for skridt blev nødt til at vedgå en række konspiratoriske møder (som han først havde forsøgt at lyve sig fra), fordi PET var i stand til at dokumentere disse ting. Og en hovedkilde til PETs viden var, som alle ved, dobbeltagenten Oleg Gordijevskij.”

Landsrettens dom stadfæstes for så vidt angår udsagn 5, 6, 9, 11, 15, 16, 21, 23, 27, 30 og 31.

I godtgørelse for tort skal Bent Jensen til Jørgen Dragsdahl betale 100.000 kr. med procesrente fra den 6. februar 2007.

Bent Jensen straffes med 10 dagbøder á 1.000 kr. Forvandlingsstraffen er fængsel i 10 dage.

I sagsomkostninger for byret og landsret skal Bent Jensen betale i alt 502.700 kr. til Jørgen Dragsdahl.

Ingen af parterne skal betale sagsomkostninger for Højesteret til den anden part.

De idømte beløb skal betales inden 14 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Sagsomkostningsbeløbet forrentes efter rentelovens § 8 a.